

INTERVJU • SID 16

Tog över efter
turbulensen

UTVECKLING • SID 32

Brandbefäl
läser till polis

TJUGOFYRA⁷

En tidning utgiven av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Mars 2021

Några av ungdomarna från projektet Vi behövs delar ut gratis mat och informerar om coronaviruset i Tensta centrum.

FOTO: ALI LORESTANI/TT

CIVILT FÖRSVAR

Tydligare ansvar och ledning

Länen i sex civil-
områden och tio
beredskapssek-
torer, så föreslås
det civila försvaret
organiseras.

Sidan 4

FÖRSLAG

Så ska Rakel möta behoven

MSB har lämnat
förslag om fram-
tidens Rakel, med
hopp om driftsätt-
ning från 2024.

Sid 14

BRANDSKYDD

Fyra av tio kunde ha räddats

Fungerande
brandvarnare hade
kunnat rädda 42
procent av de som
omkommit i brän-
der. I fjol motsvara-
de det 38 liv.

Sid 20

Ungdomar blir en resurs att räkna med

■ Unga som känner sig behövda blir en resurs att räkna med – det är tanken bakom MSB:s och Fryshusets demokratiprojekt Vi behövs. Projektet riktar sig till ungdomar som har ett lågt förtroende för myndigheter och en låg känsla av att se sig själva som en resurs.

– Samhället blir oerhört sårbart om gruppen som engagerar sig i krisberedskap är homogen, säger projektledaren Maj Pettersson.

Med anledning av att det är ett sekel sedan vårt demokratiska samhälle föddes, intervju-

as även Peter Örn som leder kommittén Demokratin 100 år.

Anneli Bergholm Söder, avdelningschef på MSB:s operativa avdelning, berättar också om hur myndigheten jobbar med demokratiperspektivet.

Sid 8-13

LÄRDOMAR FRÅN POLARBRÖDSBRANDEN • SID 26

Utvecklingsarbete på alla håll

Det har gått drygt ett år och många har lärt sig att leva med coronapandemin och alla nödvändiga restriktioner.

Hanteringen av den tar mycket kraft ur hela samhället. Våldigt många har drabbats hårt, med så många avlidna, många svårt sjuka, konkurser och arbetslöshet, gränsstängningar och isolering.

Jag beklagar alla de som drabbats av pandemin och jag vill tacka alla som bidrar i hanteringen av krisen vi är mitt inne i.

Samtidigt som alla hanterar en väldigt svår kris i samhället så pågår också utvecklingsarbete på många håll. Samhället digitaliseras, många har ändrat sina arbetsformer, möten sker på distans.

Inom alla de områden MSB ansvarar för pågår det skarpa utvecklingssteg. Systemet för krisberedskap (och därmed civilt försvar) stärks allteftersom vi drar lärdomar av krisen, samverkan fungerar bättre och viktiga steg har tagits för en effektivare räddningstjänst. Vi har fått en inriktning för totalförsvaret 2021-2025 och utvecklar ett nytt center för cybersäkerhet.

Det händer mycket på alla områden:

■ Statens styrning av kommunal räddningstjänst ökar, och det ställer krav på MSB att stödja utvecklingsarbetet i kommunerna, bland annat genom Enhetlig ledningssystem, ELS, utveckling av ett nytt utbildningssystem för ledning och på vår önskelista finns också fler utbildningsplatser för grundutbildningar.

LEDARE

Camilla Asp
tf generaldirektör,
MSB

Inom alla de områden MSB ansvarar för pågår det skarpa utvecklingssteg

Tillsammans behöver vi också jobba med teknik- och metodutveckling. Vi har lämnat förslag om ett modernt kommunikationssystem, Rakel G2, till regeringen.

■ En fråga av växande betydelse är ju klimatförändringarna och dess konsekvenser. Strax börjar vårfloden och ungefär samtidigt startar säsongen för gräsbränder, och snart nog kommer skogsbrandssäsongen.

Inför den har vi förstärkt de nationella förstärkningsresurserna med ytterligare två små skopande plan, totalt fyra nu plus helikoptrar. En del av resursen ingår i RescEU, som är ett extra skyddsnät med EU-gemensamma resurser, som också finansieras med EU-medel. Därmed kan Sverige ansvara för en skogsbrandshubb i norra Europa.

■ Appen Brandrisk ute är uppdaterad, den kan allmänheten ladda ner för att följa brandfaran inför helgens utflykt.

■ MSB följer informationspåverkan riktad mot Sverige. Vi följer särskilt aktörer som försöker exploatera sårbarheter rörande covid-19 och vaccin, och vi närmar oss valrörelsen där vi kan bistå för att skydda valprocessen.

Bästa försvaret mot informationspåverkan är en välinformerad och källkritisk befolkning som har tillgång till korrekt information. Det är glädjande att så många har upptäckt krisinformation.se som hade 16 miljoner besök förra året, att jämföra med 700 000

år 2019. Motsvarande tal redovisar telefonnumret 11313.

■ Riksdagens beslut om inriktning av totalförsvaret de kommande fem åren innebär för MSB:s del att vi nu tar fram planeringsinriktningar tillsammans med Försvarmakten och ger stöd så att vi bygger de förmågor som behövs för ett starkt civilt försvar.

Här pågår en hel del utredningsarbeten, och fler utredningar eller regeringsuppdrag är att förvänta. Den Nationella risk- och förmågebedömningen, NRFB, som kommer i slutet av maj är ett av de viktigaste planeringsunderlagen. Vi kommer att ta fram nya kommunöverenskommelser, vi har tagit fram metodstöd, vägledningar, kurser, utbildningar.

■ Viktiga frågor att lyfta i kommuner, regioner och nationellt: näringslivets centrala roll vid kriser och krig och kopplat till det försörjningsberedskapen, samt personalförsörjningsfrågor vilket inkluderar en klok planering tillsammans med övade frivilliga.

Myndighetens styrka är våra duktiga medarbetare som fortsätter att leverera det vi ska, till stöd för samhällets och individers förmåga att motstå och hantera olyckor och kriser. Nu är det mitt ansvar som överdirektör och vikarierande GD att leda det arbetet, med högt tempo, tills regeringen utsett en ny myndighetschef.

TJUGOFYRA7

Tjugofyra7 bevakar utvecklingen inom Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps ansvarsområden och ska stimulera till debatt i dessa frågor. Enbart Ledaren på sidan 2 är att betrakta som MSB:s officiella linje.

REDAKTIONEN

Per Larsson
Journalist, ansvarig utgivare
010-240 51 02
per.larsson@msb.se

Maria Hansen
Journalist
010-240 51 63
maria.hansen@msb.se

Adress: MSB, Tjugofyra7, 651 81 Karlstad.

E-post: redaktionen@tjugofyra7.se

Webb: www.tjugofyra7.se

Tryck: Pressgrannar, Linköping. Tryckt på miljövänligt papper.

Upplaga: 27 300 exemplar.

Tryckdag detta nummer: 18 mars.

Nästa nummer är ute: 7 juni

INNEHÅLL #49

6

24

25

28

NYHETER

Perstorp bryter mot lagen

Sidan 5

Jobb i Sudan ett privilegium

Sidan 6

Brandvarnare kunde räddat fyra av tio

Sidan 20

Container kan trygga säkerhet

Sidan 24

Vill ha gemensamma omklädningsrum

Sidan 25

TEMA

Demokratin 100 år

Sidan 8-13

INTERVJU

Asp – utpräglad generalist

Sidan 16

ERFARENHETER

Förödelsen hos Polarbröd

Sidan 26

Fler bränder med el-sparkcyklar och el-cyklar

Sidan 28

Förstasidor från de senaste tre åren.

Högt betyg från läsarna i undersökning

Intressant, aktuell och trovärdig

Tjugofyra7 får bra betyg av läsarna.
90 procent är nöjda med tidningen. 92 procent anser att den är trovärdig.

Det är andra gången en läsvärdesundersökning genomförts. Första gången var 2012, då med bra resultat.

Men resultaten den här gången är faktiskt bättre.

– Undersökningen visar att tidningen upplevs som trovärdig, aktuell och intressant. 90 procent av läsarna är nöjda med tidningen, säger Linn Nilsson på företaget Attityd som genomfört undersökningen.

Det är på en femgradig skala som 90 procent av läsarna ger tidningen betyg 4-5 (ganska nöjd eller väldigt nöjd) i det totala omdömet. Var rredje läsare, eller 33 procent, ger högsta betyg, 2012 gjorde 21 procent det.

73 procent anger att de läser minst hälften av innehållet, varav 28 procent läser det mesta.

Räddningstjänst samt krisberedskap och samhällsviktig verksamhet är vad prenumeranterna helst vill läsa om.

Vad tycker då läsarna kan bli bättre?

Synpunkterna handlar framförallt om innehåll och utformning.

– Vardagsnära aktuella reportage är uppskattat och något som läsarna vill ha ännu mer av, säger Linn Nilsson.

Artiklar om aktuella händelser eller olyckor lyfts också fram, och inslag av såväl internationell som lokal karaktär.

Redaktionen vill också göra mer vardagsnära reportage på plats. Just nu kan det dock inte bli mycket av det i tidningen. Pandemin gör att vi inte reser, jobbet sköts från hemmet.

De förslag till förbättringar som

rör utformningen visar önskemål om mindre format och högre papperskvalité. Lite mer åt veckotidningshållet.

När det gäller formatet finns dock två tunga skäl till att tidningen ser ut som den gör.

Offset-tryck, som dagstidningar använder, har kort pressläggningstid. Tjugofyra7 kan lämna material dagen innan tryck, vilket är en stor fördel om man vill vara aktuell. Det är också mycket billigare. Hålla nere kostnaderna är väsentligt för en gratistidning.

Resultaten visar också att 88 procent föredrar att läsa papperstidningen framför Tjugofyra7.se på nätet.

Tabellen visar de mest frekventa svaren i läsvärdesundersökningen. Av de 400 intervjuade är 82 procent män, 18 procent kvinnor.

LÄSARNAS BETYG I SIFFROR

siifrror i procent	2020	2012
Sammanfattande betyg		
ganska bra/mycket bra	90	86
varken eller	9	13
Andel som instämmer helt eller i huvudsak		
innehållet trovärdigt	92	92
innehållet aktuellt	85	79
tidningen är intressant	80	77
ger nya kunskaper	65	54
stimulerar till debatt	39	37
nytta av i yrket	30	33
Hur mycket brukar du läsa?		
ungefär hälften/det mesta	73	54
bläddrar mest igenom	25	38
Vilka artiklar intresserar dig mest? (flera svar möjliga)		
räddningstjänst	51	62
krisberedskap/samhällsviktig verksamh	35	29
civilt försvar/totalförsvar	20	
informationssäkerhet/Raket	19	
utbildning och övning	14	20
om frivilligorganisationer	14	
internationella insatser	12	11
debatt och insändare	11	11
intervjuer/personporträtt	14	9
Vissa frågor ej jämförbara med 2012		
Äsikt om språket i tidningen?		
lättnbegripligt	89	90
varken eller	9	9
Hur ofta bör tidningen komma?		
som i dag, fyra gånger	76	79
fler än fyra gånger	20	19
Vad skulle göra tidningen bättre?		
bra som den är	68	76
innehållet	19	8
utformning/layout	7	2
Hur föredrar du att läsa tidningen?		
papperstidningen	88	89
på nätet	10	11

UTREDNING CIVILT FÖRSVAR

Länen i sex civilområden

■ Centrala myndigheter i beredskapssektorer

Sverige delas in i sex civilområden med utökat ansvar för sex länsstyrelser.

Statliga myndigheter delas in i tio beredskapssektorer med ansvar för samhällsviktiga verksamheter.

Det är två huvuddrag i de förslag som utredningen om civilt försvar lämnat.

■ – Det är en strukturutredning och handlar framförallt om staten, hur statsförvaltningen ska organiseras för att ansvar, ledning och samordning ska göras tydligt, säger utredaren Barbro Holmberg.

Regionalt har samordning mellan civilt och militärt försvårats av att 21 länsstyrelser ska samarbeta med fyra försvarsområden.

Därför föreslås att landet delas in i sex civilområden med en civilområdeschef på en länsstyrelse i varje område (se separat fakta), samtidigt att försvaret får två nya områden och regionstaber.

– Vi har föreslagit att länsindelningen följer nuvarande sjukvårdsregioner.

Civilområdeschefernas uppgift blir i förslaget att hålla ihop planering, koordinering och samarbeta med försvaret.

– Vi föreslår också föreskriftsrätt gentemot övriga länsstyrelser i civilområdet.

På central nivå föreslås avveckling av de samverkansområden som statliga myndigheter medverkar i.

Myndigheterna delas in i tio beredskapssektorer inom samhällsviktig verksamhet där varje sektor har en ansvarig myndighet (se separat fakta).

– Indelningen ska utgå ifrån vilka verksamheter som kommer bli särskilt viktiga att upprätthålla under höjd beredskap och krig. Samtidigt bedrivs väldigt mycket av samhällsviktig verksamhet av regioner, kommuner och näringsliv. För trovärdig planering måste de involveras i arbetet, det är sektorsansvariga myndighetens ansvar, säger Barbro Holmberg.

Utredningen föreslår en ny förordning, kallad beredskapsförordning, och myndigheternas ansvar delas in i tre nivåer.

■ Nivå 1: alla statliga myndigheter. Har grundläggande beredskapsansvar.

■ Nivå 2: Beredskapsmyndigheter. De som ansvarar för samhällsviktig verksamhet och ingår i de tio sektorerna. Ska kunna övergå i krigsorganisation.

■ Nivå 3: Myndigheter med ansvar för en beredskapssektor. Har inriktande och ledande roll. Motor som ser till att det byggs upp kapacitet inom sektorn för att hantera såväl nationella kriser som höjd beredskap.

– Myndigheter med sektorsansvar får en inriktande och ledande roll. De får föreskriftsrätt i förhållande till andra myndigheter i sektorn. Detta för att markera att ansvar och

Barbro Holmberg

FOTO: GUNNO IVANSSON

befogenheter går hand i hand.

Utöver de tio beredskapssektorerna föreslås fyra särskilda beredskapsområden: cybersäkerhet, migration, psykologiskt försvar, skola och förskola. Områden som är viktiga för beredskapssystemet som helhet, men inte gått att föreslå någon sektorsansvarig myndighet för.

– Det beror antingen på att området består av bara en myndighet, eller som cybersäkerhet att det handlar både om civila och militära myndigheter.

MSB föreslås ingå i två sektorer och området cybersäkerhet. Utöver det ska myndigheterna ha en övergripande uppgift att hålla ihop planeringen för civilt försvar och sammanställa

resursbehov som underlag för budgetprocesser.

Ansvaret för att hantera nationella kriser ska ligga hos de myndigheter som krisen berör, men MSB ska finnas som stöd i arbetet. Vid höjd beredskap ska MSB även vara ett stöd till regeringen.

– Vi har övervägt att ge MSB en mer ledande roll under höjd beredskap med mandat att styra andra myndigheter. Men stannat vid att så länge som regeringen kan fullfölja sina uppgifter så är det också regeringen som ger inriktning och ledning av det civila försvaret. Men det kan vara ett allvarligt läge där regeringen vill delegera beslutsfattande till MSB, då avgörs MSB:s roll av regeringens behov av stöd.

MSB föreslås få i uppgift att

bilda ett centralt beredskapsråd där sektorsansvariga myndigheter och civilområdeschefer ingår. Rådet blir övergripande för hela systemet och leds av MSB:s generaldirektör och Försvarsmaktens överbefälhavare.

Utredningen föreslår också en ny lag om kommuners och regioners beredskap. Där föreslås bland annat att:

■ det ska vara kommunstyrelsen som fullgör uppgiften som krisledningsnämnd, oavsett kris eller höjd beredskap

■ ökad enhetlighet i arbetet med krisberedskap och civilt försvar

■ begreppet extraordinära händelser ersätts av fredstids krissituationer.

– Det är i mycket en omstrukturering av nuvarande lag, men också en del påtagliga förändringar, säger Barbro Holmberg.

Inrikesminister Mikael Damberg konstaterar att utredningen "Struktur för ökad motståndskraft" är viktig för det civila försvarets expansion.

– Jag har svårt att se hur den ska kunna genomföras utan att frågor om ansvar, ledning och samordning är klarlagt. Nu skickas utredningen på bred remiss. Min ambition är att besluta om ny struktur för ansvar och ledning inom det civila försvaret så snart som möjligt inom pågående försvarsbeslutsperiod.

PER LARSSON

MSB önskar större tydlighet hur sektorer

Tydlighet i roller och ansvar tycker MSB är bra i utredningen "Struktur för motståndskraft".

Men hur olika sektorer samordnas under kris eller höjd beredskap behöver bli klarare, anser myndigheten.

■ Utredningen delar in länen i sex civilområden, samhällsviktig verksamhet i tio beredskapssektorer.

Hur dessa grupperingar sam-

ordnas med varandra vill MSB ska markeras tydligare.

– Vi vill lyfta fram det tvärsektoriella behovet. Varje sektor jobbar med sina delar, men det finns ett komplext samberoende mellan delarna. Det är viktigt att vi håller ihop den tvärsektoriella hanteringen på lokal, regional och nationell nivå, något jag tryckt på som viktigt, säger MSB:s tillförordnade generaldirektör Camilla Asp.

■ **Du saknar kopplingen mellan sektorer?**

– Det finns förslag i utredningen, men vi tycker det finns skäl att titta på om man behöver vässa dem. MSB vill säkerställa att den tvärsektoriella hanteringen blir tillräckligt tydlig, ingen vill att den ska fastna i stuprör.

Förslaget att det civila försvaret organiseras i större civilområden och ämnesvisa bered-

skapssektorer, tycker Camilla Asp är bra.

– Vi är positiva till att det finns såna noder i systemet. Utredningen är genomförd för att skapa tydlighet i roller och ansvar, särskilt mot bakgrund att vi planerar för höjd beredskap igen. Det kan göra planeringsarbetet lättare att det finns någon som kan samordna och driva på.

MSB föreslås få tydliga och omfattande uppdrag i planeringsarbetet för kriser och höjd

beredskap, däremot tycker inte MSB att myndighetens uppdrag under höjd beredskap är helt tydligt i förslaget.

– **Det som komplicerar** är att regeringen ska kunna delegera uppgifter till MSB. Vilken roll MSB får kan därmed variera från fall till fall. Självklart måste vi vara flexibla beroende på regeringens behov, det är inte konstigt. Men jag tycker det skulle vara tydligare vil-

FÖRSLAG

Sex civilområden

Landets 21 länsstyrelser förde-
las i sex civilområden.

Norra

- Jämtland, Norrbotten, Väs-
terbotten, Västernorrland.
- Civilområdeschef i Luleå.

Mellersta

- Dalarna, Gävleborg, Uppsala,
Södermanland, Västmanland,
Örebro, Värmland.
- Civilområdeschef i Örebro.

Västra

- Västra götaland, Halland.
- Civilområdeschef i Göteborg.

Östra

- Stockholm, Gotland.

- Civilområdeschef i Stock-
holm.

Sydöstra

- Östergötland, Jönköping,
Kalmar.
- Civilområdeschef i Linkö-
ping.

Södra

- Skåne, Kronoberg, Blekinge.
- Civilområdeschef i Malmö.

- Kriterier för var civilområdes-
chefer placeras utifrån deras
uppgifter, samt närhet till sam-
verkansparter som polisens
regionala staber och universi-
tetssjukhus.

FÖRSLAG

Tio beredskapssektorer

Ekonomisk säkerhet

- Ansvar: Försäkringskassan.
- Övriga: Arbetsförmedlingen,
Pensionsmyndigheten, Skatte-
verket, Statens servicecenter.

Elektroniska kommunikatio-
ner och post

- Ansvar: Post- och telesty-
relsen.
- Övriga: MSB, Trafikverket,
Svenska kraftnät.

Energiförsörjning

- Ansvar: Statens energimyn-
dighet.
- Övriga: Svenska kraftnät,
Energimarknadsinspektionen.

Finansiella tjänster

- Ansvar: Finansinspektionen.
- Övriga: Riksgäldskontoret,
Riksbanken adjungerad.

Försörjning av grunddata

- Ansvar: Skatteverket.
- Övriga: Lantmäteriet, Myn-
digheten för digital förvaltning,
Bolagsverket, Försäkringskas-
san.

Hälsa vård och omsorg

- Ansvar: Socialstyrelsen.

- Övriga: Läkemedelsverket,
Folkhälsomyndigheten, E-häl-
somyndigheten.

Livsmedelsförsörjning och
dricksvatten

- Ansvar: Livsmedelsverket.
- Övriga: Jordbruksverket, Na-
turvårdsverket, Statens vete-
rinärmedicinska anstalt, läns-
styrelserna.

Ordning och säkerhet

- Ansvar: Polismyndigheten.
- Övriga: Säkerhetspolisen,
Åklagarmyndigheten, Tullver-
ket, Kustbevakningen, Krimi-
nalvården.

Räddningstjänst och skydd
av civilbefolkningen

- Ansvar: MSB.
- Övriga: Polismyndigheten,
Kustbevakningen, Sjöfartsver-
ket, SMHI, Strålsäkerhetsmyn-
digheten, länsstyrelserna.

Transporter

- Ansvar: Trafikverket.
- Övriga: Sjöfartsverket,
Transportstyrelsen, Luftfarts-
verket.

- Hela utredningen finns att läsa på justitiedepartementets
sida på regeringen.se

Perstorp bryter
mot lagen

Inget handlingsprogram sedan valet 2014

**Perstorp har brutit mot la-
gen under de senaste två
mandatperioderna.
Kommunen har inte tagit
fram något handlingspro-
gram för räddningstjänst se-
dan valet 2014.**

- Efter ändringar i lagen om
skydd mot olyckor (LSO) som
trädde i kraft vid årsskiftet
finns det inte längre krav på
hur ofta handlingsprogram-
men för räddningstjänst ska
förnyas. Men tidigare var kra-
vet att det skulle ske under var-
je mandatperiod.

Perstorps senaste hand-
lingsprogram är daterat före
valet 2014. Efter tillsynsbesök
ville länsstyrelsen i Skåne se
en tidsplan för framtagande av
handlingsprogram. Men något
handlingsprogram kom inte,
inte efter valet 2018 heller.

- Jag är medveten om det,
men kan bara prata för den här
mandatperioden. Vi står inför
en omorganisation där rädd-
ningschefen aviserat att han
ska gå i pension. Vi har landat i
att den nye chefen ska vara med
i det här arbetet, säger kommu-
nalsrådet Torgny Lindau.

Han konstaterar att inför va-
let 2018 förespråkade den då
sittande politiska majoriteten
att Perstorp skulle ansluta till
räddningstjänstförbundet Skå-
ne Nordväst.

- Det blev aldrig så, av olika
anledningar. Efter det har vi
försökt hitta en lösning genom

samverkan med andra kommu-
ner.

Räddningschefen Leif Hy-
lander anser att bristen är mer
på papperet, inte praktiken.:

- Vi har haft färdiga hand-
lingsprogram framtagna som
inte blivit beslutade, vi har av-
tal om förstärkningsresurser
och systemledning.

Aktuellt är nu att Perstorp kö-
per cheftjänsten. Räddnings-
chefen i Hässleholm tar även
ansvar för Perstorp.

- Det är inte beslutat, men
det vi arbetar efter. Och då vill
vi att den nye chefen är med när
vi ska blicka framåt och ta fram
handlingsprogram, säger Torg-
ny Lindau.

Förändringar i LSO inne-
bär bland annat nya rutiner för
handlingsprogram, och krav på
att nya ska vara framtagna till
årsskiftet. MSB har tagit över
tillsynen från länsstyrelserna.

- Vi kommer att hinna innan
2022. Men först ska vi ha avta-
let med Hässleholm klart.

Länsstyrelsen i Skåne gjorde
två tillsynsbesök 2015-16, och
skickade protokoll i februari
2016 där åtgärder efterlystes.

- Vad jag har förstått så siktar
man på att lämna handlings-
program inom ramen för det
nya regelverket. Men under pe-
rioden 2016-2020 har bristen
kvarstått, säger beredskapsdi-
rektör Marcus Björklund och
tillägger:

– Vi har haft löpande kontakt
med Perstorp genom åren och
det har varit en hel del osäker-
heter kring huruvida kommu-
nen skulle gå in i räddnings-
tjänstförbund eller inte som
har komplicerat beslutsproces-
ser. Förmågemässigt finns det
bra förutsättningar i kommu-
nen och specialresurser kopp-
lat till de speciella industrier
som finns.

MSB har som ny tillsynsmy-
ndighet sedan årsskiftet i skri-
velse till Perstorps kommun
meddelat att man vill ha redo-
visat hur kommunen jobbar
med handlingsprogram för att
uppfylla lagkraven, samt hur
kommunen avser att hantera
sin lokala riskbild i förhållande
till kraven om tillfredsställan-
de och likvärdigt skydd.

MSB skriver att kommunen
i jämförelse med andra kom-
muner är överrepresenterade
i olycksstatistiken i stort. Och
för byggnadsbränder finns det
indikationer på att kommunen
inte uppfyller portalparagra-
fen i lagen om skydd mot olyck-
or om att ”bereda människors
liv och hälsa samt egendom och
miljö ett med hänsyn till de lo-
kala förhållandena tillfreds-
ställande och likvärdigt skydd
mot olyckor”.

MSB vill ha redovisning från
Perstorps kommun senast 11
juni.

PER LARSSON

31 vill bli chef för MSB

**31 personer vill bli chef för
MSB.**

**Efter Dan Eliassons av-
gång har så många lämnat
intresseanmälan till justi-
tiedepartementet.**

- Det var efter den kritiserade
semesterresan till Kanarieöar-
na och några därpå turbulenta
veckor som Dan Eliasson 6 ja-
nuari träffade inrikesminister
Mikael Damberg och man var
överens om att Eliasson skulle

lämna sin post som generaldi-
rektör.

Dagen efter tillträdde Camil-
la Asp, tidigare avdelningschef
på MSB, som tillförordnad ge-
neraldirektör.

Ett förordnande som gäller
fram till ordinarie generaldi-
rektör tillträder.

- Det normala är att det tar
cirka nio månader från det att
en rekryteringsprocess inleds
till det finns en generaldirektör
på plats, säger Per Strängberg,

pressekreterare på justitiede-
partementet.

När ansökningstiden gick
ut 1 mars hade 31 personer an-
mält intresse för tjänsten som
tillsätts av regeringen.

- Kandidaterna bedöms uti-
från den kravprofil som har ta-
gits fram. Den person som bäst
bedöms leva upp till kravprofi-
len erbjuds anställningen.

Camilla Asp har utsetts till
överdirektör, en tjänst som sak-
nats på MSB under några år.

samordnas

ken grundförmåga vi ska ha
för att ta den rollen, det måste
vara tydligt både för oss och
andra aktörer, säger Camilla
Asp och fortsätter:

- Jag kan tänka mig att vi
har samma förmåga i kris och
krig, sen får regeringen be-
stämma hur man vill använ-
da oss under höjd beredskap.
Det skulle underlätta för oss,
då vet vi vad vi ska jobba med
i vår krigsorganisation, vad vi
ska öva.

Camilla Asp har varit en av
fyra experter kopplade till ut-
redningen, vilket innebär att
hon haft full insyn i arbetet.

- Det har varit ett väldigt
transparent arbete, att få del-
ta aktivt ger ökad förståelse
för de förslag som läggs.

De synpunkter MSB har på
utredningen kommer framför-
as när den kommer ut på re-
miss.

PER LARSSON

”Ett privilegium att komma ut

Hamdayet, Sudan. En torr och dammig plats som inte finns med på kartorna, dit mer än 45 000 etiopiska flyktingar tagit sig sedan november förra året.

Här bygger MSB:s personal en av fyra camper för att FN ska kunna säkra humanitär närvaro i flyktinglägren.

■ Sedan slutet av januari har MSB haft ett tiotal personer på plats i flyktinglägren i Sudan. Över 60 000 flyktingar har tagit sig in över gränsen från den konfliktfyllda, etiopiska delstaten Tigray.

– Flyktingarna lever under väldigt spartanska förhållanden. Det är imponerande att se hur de hanterar sin situation och sin vardag trots alla svårigheter, säger MSB:s camptekniker Thérèse ”Tessan” Lannemo, som vanligtvis jobbar som IT-tekniker på Arbetsmiljöverket.

MSB bidrar med tre basläger bestående av boende och kontorslösningar, för att personalen från FN:s flyktingorgan UNHCR och andra humanitära aktörer ska kunna bo och verka på plats vid flyktinglägren. FN-personalen har tidigare fått åka bil i flera timmar varje dag för att utföra sina arbeten.

I slutet av februari blev den första FN-campen klar, i Tenedba, östra Sudan. Den består av kontor, kök och boende, parkering, toalett, dusch och tvättstuga samt internetförbindelse för 24 personer. Större delen av marken på campen har täckts med småsten och grus, vilket hjälper till att hålla både skorpioner och lera borta.

Flyktinglägret i Tenedba är permanent och där befinner sig för tillfället cirka 21 000 människor, en siffra som stadigt växer. Flyktingarna har fått egna tält som de bor i. Planen är att FN ska skänka pengar så de kan tillverka tegelstenar och bygga sig egna, traditionella afrikanska hus, så kallade turkuls.

När detta skrivs i början av mars befinner sig Tessan Lannemo i ett annat läger. Det ligger i Hamdayet, precis vid gränsen till Tigray, och är ett transit center. Där ska flyktingarna egentligen bara gå igenom en registreringsprocess och se-

Insatspersonalen jobbar tillsammans med flyktingarna, som anställs per dag utifrån kompetensen som behövs. FOTO: PRIVAT

Campteknikern Tessan Lannemo är på plats i flyktinglägren i Sudan. FOTO: PRIVAT

dan åka vidare till ett permanent läger, exempelvis det i Tenedba. Av olika anledningar ligger dock dessa förflyttningar på is ibland.

I Hamdayet är det varmare, torrare och dammigare än i Tenedba och det är en betydligt kämpigare miljö att vistas i, berättar Tessan Lannemo.

– Flyktingarna har i princip bara de kläder de har på sig och bor i väldigt enkla boningar, bestående av presenningar och halmkonstruktioner. De har byggt egna traditionella ugnar för att kunna baka bröd och laga mat. De har några kokkärl och vattendunkar.

Ändå beskriver Tessan stämningen som väldigt god i lägren. Människor är vänliga och hålsar insatspersonalen välkommen. Speciellt barnen är nyfikna och vill göra high five och busa.

Dock har MSB:s personal även upplevt att människor som lever under knappa förhållanden lätt kan bli desperata. Tessan och en kollega har vid två tillfällen blivit utsatta för stölder i Hamdayet, bland annat stals deras mobiltelefoner.

– Allt blir så meckigt och det tar mycket tid och energi att komma på banan igen, särskilt när man befinner sig på ställen som knappt eller inte alls har internet. Nu har vi ökat våra säkerhetsåtgärder och hoppas slippa fler tråkiga incidenter.

Även i Hamdayet ska snart en camp för UNHCR-personalen stå redo i anslutning till flyktinglägret. Först utförs det förberedande markarbetet, konstruktion av toaletter och duschar med mera.

Nästa steg är att sätta upp och inreda tälten, lägga rör och dra el. Insatspersonalen jobbar tillsammans med flyktingarna, som anställs per dag utifrån kompetensen som behövs. Det kan exempelvis handla om svetsare, målare och betongarbetare.

– Vi ser också till att rotera personal så att så många som möjligt får chansen att jobba. Dessutom har vi minst 30 procent kvinnor som hjälper oss varje dag. Det är många bitar som ska på plats vid ett camp-bygge och det har verkligen varit roligt och lärorikt att vara med från dag ett här i Ham-

I flyktinglägret i Tenedba befinner sig för tillfället cirka 21 000 människor.

dayet, säger Tessan Lannemo.

Den tredje campen som MSB ska bygga kommer ligga vid flyktinglägret i Um Rakuba, östra Sudan, men det arbetet har i skrivande stund ännu inte påbörjats.

I början av mars blev det klart att även en fjärde camp kommer byggas eftersom FN etablerat ett nytt flyktingläger i Blue Nile, sydöstra Sudan.

Det innebär att MSB behöver förlänga/rotera ner ny personal en månad till. Eftersom det befintliga materieleet grupperas om behöver inget nytt skickas.

Tessan berättar att utmaningarna varit många. Dels fastnade utrustningen i sudanesiska tullen väldigt länge – satellitutrustningen för internetuppkopplingarna sitter fortfarande fast där. Detta medförde att

de var tvungna att köpa utrustning och verktyg för att komma igång med arbetet.

– Kvaliteten på det vi köpt har dessutom haft en hel del ytterligare att önska. När vi väl fick loss utrustningen från tullen rullade arbetet på lite enklare.

En annan stor utmaning är att det råder bränslebrist i Sudan och detta påverkar möjligheten att få fram diesel till generatorer och bilar samt att få dit lastbilar, kranar och truckar i tid. Dessutom påverkar det priserna på en massa saker som behöver transporteras.

Stora avstånd och dåliga vägar är andra komplicerande faktorer.

– Det är ett ständigt pussel att få ihop transporter av materiel och personal. Det råder flygförbud här i de östra de-

och jobba så här”

en siffra som stadigt växer.

FOTO: ASHRAF SHAZLY/AFP/TT

larna av landet och det gör att vi måste åka bil trots att det är väldigt tidskrävande. Sist men inte minst är det en hel del byråkrati på olika nivåer som inte heller underlättar vårt arbete.

Utmaningar är dock något Tessan Lannemo är van vid, då hon sedan 2007 varit på insatser i bland annat Haiti, Nepal och Kosovo. Hon beskriver det som givande att få arbeta med och lära känna flyktingarna.

– Jag ser det som ett privilegium att få komma ut så här och jobba för MSB. Att få distans till sina vardagliga ”problem” där hemma, lära sig uppskatta det man har, få mer förståelse för olikheter och inse hur oräddvis världen är. Det är något som jag önskar att alla skulle få chansen att uppleva.

MARIA HANSEN

Svårare skicka hjälp under pandemin

Det är aldrig ”bara” att skicka insatshjälp till en svårtillgänglig del av jorden – och särskilt inte under en pågående pandemi.

■ Några av svårigheterna kopplat till corona har varit att få nödvändiga underskrifter när folk inte är på kontoren, kunna samordna materiel från flera länder, inte veta när personalen får visum och att kunna chartra ett flygplan lagom till att alla skulle börja skeppa vaccin.

Dessutom behövde teamet giltiga PCR-test (coronatest) för att flyga och fick sitta i karantän en vecka när de väl lan-

dat i Sudans huvudstad Khartoum.

– Samtidigt är det väldigt talande för hur det kan bli när man jobbar med insatser. Vi har alltid en flexibel planering eftersom vi vet att det kan hända saker, säger projektledaren Sofia Westberg.

Om pandemin försvårade avfärden känns den desto mer avlägsen i flyktinglägren. Tessan Lannemo beskriver det som att MSB-personalen fått en paus i pandemifokuset under vistelsen.

– Man tänker i princip inte alls på pandemin. Inte mer än att försöka hålla sin handhygien så bra man kan.

I den nya appen presenteras bland annat en samlad bedömning av brandrisken.

FOTO: MSB

Appen som har koll på brandrisken

Med appen Brandrisk ute kan man i mobilen, eller motsvarande, hålla koll på brandrisken i skog och mark.

■ Nu har appen utvecklats med säkrare prognoser. Det ska bli enklare att få relevant information om brandrisken där man befinner sig, eller dit man planerar att åka.

Nytt i appen är säkrare och mer detaljerade brandriskprognoser med högre geografisk upplösning. Tidigare visades endast dygnsprognoser, det har nu förfinats och det är möjligt att visa brandrisken för olika tidpunkter på dygnet.

Prognoserna i appen, som visar risker för skogsbrand och gräsbrand, uppdateras flera gånger varje dygn och gäller fem dygn framåt.

– I nya den appen presente-

ras en samlad bedömning av brandrisken, men också förklarande texter som beskriver gräs- och skogsbrandsrisken specifikt. Syftet är att det ska bli ännu tydligare för användarna, säger Stefan Andersson, enheten för arbete med naturolyckor och beslutsstödsystem på MSB.

Användaren får också information om det råder eldningsförbud och vad man ska tänka på vid eldning. Information ges i form av checklistor, instruerande filmer, råd och rekommendationer och frågor och svar.

Syftet med appen är att göra det enkelt för individen att fatta kloka beslut och anpassa sitt beteende utifrån rådande brandrisk, vilket i förlängningen ska leda till färre skogsbränder.

MSB begär mer pengar

■ MSB begär 316 miljoner kronor mer i budget för 2022.

Huvuddelen av summan är avsedd för att stärka systemet, varav 100 miljoner för stödet till kommunerna genom krisberedskapsanslaget (2:4). En mindre del i budgetäskandet innebär att MSB som organi-

sation expanderar.

För åren 2023 och 2024 föreslår MSB utökad budget, jämfört med 2021, med 384 respektive 410 miljoner, då med utökning av krisberedskapsanslaget med 200 miljoner.

”Varje generation måste

I år är det 100 år sedan både män och kvinnor för första gången fick rösta i val till riksdagen – och vårt demokratiska samhälle föddes. – Jag tror att den svenska demokratin mår väldigt bra men den är bräcklig, säger Peter Örn, som leder kommittén Demokratin 100 år.

■ Kommittén är en del av regeringens kraftsamling för att säkerställa en levande och utållig demokrati för framtiden. Tillsammans med aktörer i hela landet planeras, samordnas och genomförs aktiviteter som uppmärksammar och stärker demokratin.

■ **Hur skulle du beskriva att den svenska demokratin mår?**

– Den mår väldigt bra. Valdeltagandet har ökat kontinuerligt under de senaste fyra valen och är uppe i drygt 85 procent. Demokratin har en stark förankring hos medborgarna, vi har hög tillit, oberoende medier och ett rättsväsende som präglas av integritet, säger Peter Örn.

Men han tillägger att demokratin är bräcklig och kallar för en ständigt pågående försöksverksamhet.

■ **Vilka hot finns?**

– Jag brukar säga att varje generation måste vinna demokratin åter. Det största hotet är egentligen att vi betraktar demokratin som självklar och hanterar den ovarsamt: minoriteter betraktas inte med tillräcklig respekt och många använder ett språk i det offentliga samtalet där motståndarna nästan beskrivs som personliga fiender.

Hot och hat är ett allt större problem, både mot politiker, journalister, rättsväsendet och människor som jobbar inom offentlig förvaltning. Detta riskerar att underminera tilliten till demokratin och göra att den börjar vittra.

Ett tydligt exempel är USA.

– Det tog bara fyra år för Donald Trump och hans medlöpare att genom många små lögners skapa en stor lögn, nämligen att valet i USA inte präglades av integritet och rättssäkerhet. Den lögnen riskerar att bli en slägga mot den amerikanska demokratin. Tilliten raseras och demokratiska institutioner, till och med konstitutionen, ifrågasätts.

I allt fler länder inskränks de demokratiska fri- och rättigheterna. Demokratin som på 90-talet tedde sig självklar på många håll i världen är sedan ett tiotal år på tillbakagång. Peter Örn nämner Ungern och Polen som exempel på hur fort det kan gå att montera ner demokratiska institutioner och gå mot ett mer auktoritärt styre.

■ **Har den här riktningen förstärkts ytterligare i samband med coronakrisen?**

– Ja, i flera länder har pandemin inneburit total lockdown och det är ett direkt ingrepp i människors frihet. Rörelsefriheten är en viktig dimension av demokratin. Det finns risk att makthavare använder den typen av verktyg för

att stärka sin egen makt och skaffa sig absolut beslutanderätt. Det tycker jag att man sett exempel på i Ungern.

Peter Örn anser att Sverige och övriga demokratier måste problematisera vad pandemin innebär, då även vi har restriktioner som handlar om ingrepp i rörelsefriheten. Han vill inte säga att restriktionerna är ett hot mot demokratin, men att vi måste tänka på vilka effekterna kan bli på lång sikt när det talas om att regeringen borde få mer beslutsbefogenheter och snabbare kunna fatta beslut.

Däremot tillägger han att vi i Sverige inte har något hot mot yttrandefriheten. Kritiken mot myndigheter är i högsta grad levande.

Med tanke på att samtalet i dag är globalt, menar Peter Örn att det är självklart att utvecklingen i andra länder påverkar oss i Sverige också, och att vi riskerar att få en polarisering som gräver djupa håll i tilliten.

■ **Hur kan vi konkret stärka demokratin här, så vi inte riskerar att gå samma väg som en del andra länder?**

– Vi kan inte bara fira ett 100-årsjubileum utan måste gemensamt lägga grunden för 100 år till av demokrati. Därför har kommittén ett erbjudande, även till MSB, om att underteckna en deklaration för en stark demokrati.

Varje aktör – myndigheter, regioner, kommuner, civilsamhällesorganisationer och så vidare – skriver under på att de vill stödja demokrati, allmän och lika rösträtt och ett offentligt samtal som präglas av respekt och tolerans. Dessutom gör varje organisation egna åtaganden, det kan exempelvis handla om utbildningsinsatser, utställningar eller att initiera samtal.

Peter berättar att en landshövding frågade varför denne skulle skriva på en deklaration när hela hans uppdrag redan går ut på att värna demokratin.

– Mitt svar var att det bidrar till en mobilisering. Det är inte nya lagförslag som krävs utan ett stort antal aktörer som vill bidra.

Kommittén jobbar också med en demokratistuga som ska ut på turné i landet. Fram tills pandemin lagt sig står dock stugan kvar på en parkering i Älvsjö.

■ **Vad kan den enskilda medborgaren göra för att stärka demokratin, mer än att rösta?**

– Enligt mig ska man överväga att gå med i ett politiskt parti. Ett annat sätt är att engagera sig i civilsamhällesorganisationer, som är en viktig del av demokratins infrastruktur. Engagera er för andra och för världen.

Det kanske allra viktigaste anser Peter Örn

”Det största hotet är egentligen att vi betraktar demokratin som självklar och

Raserad tillit
”Den lögnen riskerar att bli en slägga mot den amerikanska demokratin.”

Peter Örn

är att vara varsam med orden; överväg vad du postar på Facebook och delar på Twitter, var försiktig med kommentarer om offentliga personer och uttryck inget hat eller hot.

– En del som gjort det sistnämnda säger att de inte menade något illa, utan att språket bara sprungit iväg – så håll framförallt igen på skickaknappen efter några glas på fredagskvällen.

■ **Du har tidigare varit partisekreterare i Folkpartiet, vd på Sveriges Radio och Riksteatern samt generalsekreterare för Svenska Röda Korset. Har du sett att svensk demokrati har förändrats genom åren?**

– Ja, jag tycker att de politiska partierna har

vinna demokratin åter”

FAKTA

Kommittén Demokratin 100 år

■ Under rubriken "Vår demokrati — värd att värna varje dag" ska kommittén planera, samordna och genomföra en samling av insatser och aktiviteter för en stark demokrati. De ska bidra till ökad delaktighet, förankring och motståndskraft i demokratin.

■ Insatserna och aktiviteterna ska planeras och genomföras i nära samarbete med relevanta aktörer som arbetar med demokrati-frågor. Kommittén ska uppmuntra en bredd av aktörer i hela landet att delta, såsom skolväsendet, civila samhället, myndigheter och kommuner.

■ Kommittén Demokratin 100 år leds av Peter Örn. I kommittén ingår även demokratiambassadörerna Emma Frans, Lena Posner-Körösi och Rosaline Marbinah och ett sekretariat.

FOTO: MELKER DAHLSTRAND

hanterar den ovarsamt”, säger Peter Örn, som leder kommittén Demokratin 100 år.

försvagats. De har tappat medlemmar. Demokratin i kommunerna riskerar att försvagas för att det finns färre förtroendevalda och för få unga som engagerar sig politiskt. Den ökade hotbilden bidrar till det.

Samtidigt tycker han inte att samhällsengagemanget blivit mindre, tvärtom är människor väldigt engagerade i mer enskilda politiska frågor. När det gäller stora, avgörande frågor, som orättvisorna i världen, kärnvapenhotet och klimatkrisen, menar Peter Örn att de inte kommer lösas genom en slags global despoti (tvångsvälde).

– Vissa har uttryckt att demokrati inte räck-

er till för att lösa klimatfrågan men jag är övertygad om att demokrati är nödvändigt för att lösa den. Det är bara så man kan skapa ett gemensamt, trovärdigt engagemang.

MARIA HANSEN

Fotnot: Peter Örn rekommenderar boken Om tyranni av den amerikanske historikern och författaren Timothy Snyder. Snyder var säker på att USA skulle välja Hillary Clinton till president. När resultatet blev Donald Trump skrev han en stridsskrift om vad historien har att lära oss om liknande situationer.

Mobilisering
”Det är inte nya lagförslag som krävs utan ett stort antal aktörer som vill bidra.”

Peter Örn

FAKTA

Allmän och lika rösträtt

■ Genom beslut av 1919 och 1921 års riksdagar infördes allmän och lika rösträtt. Reformen innebar först och främst att kvinnor fick rösträtt och blev valbara till riksdagen. Den 12 september 1921 fick kvinnor för första gången utöva sin rösträtt i riksdagsval. Demokratin fick därmed sitt stora genombrott i Sverige.

■ Demokratin utgår från idén om politisk jämlikhet. Alla ska ha möjlighet att vara med och påverka.

■ Rösträttskampen drevs delvis vidare även efter 1921 eftersom det fortfarande fanns vissa grupper av befolkningen som inte fick rösta.

Ungdomar skapar tryggare

Ungdomar som känner sig behövda blir en resurs att räkna med.

Därför bedriver MSB och Fryshuset ett krisberedskapsprojekt kallat Vi behövs.

– Samhället blir oerhört sårbart om gruppen som engagerar sig i krisberedskap är homogen, säger projektledaren Maj Pettersson på Fryshuset.

■ Vi behövs riktar sig till ungdomar som har ett lågt förtroende för myndigheter och en låg känsla av att se sig själva som en resurs. Den första gruppen startade sommaren 2019 i Järvaområdet i Stockholm och projektet finns nu även i Göteborg, Kalmar och Östra Göinge.

Projektet består av tre steg, där det första är ett halvt års grundutbildning som bygger på en modell som Fryshuset tagit fram för att öka ungas känsla av att tillhöra samhället.

Det sistnämnda är nyckeln för att överhuvudtaget få personer att engagera sig inom krisberedskapen, menar Maj Pettersson.

– Om man inte känner att man räknas i samhället minskar motivationen att skydda det.

I och med att Vi behövs riktar sig till en målgrupp som ofta inte finns representerad i frivilliga försvarsorganisationer eller i andra sammanhang där man traditionellt pratar om kris, handlar steg ett mycket om att ta reda på vad ungdomarna själva ser som kris. Förutom att inte känna sig som en del av samhällskontraktet, nämner Maj Pettersson skjutningar och polarisering som exempel.

En effekt av steg ett blir att ungdomarna ofta ser att det finns ett glapp – förutom i representationen även i att insatserna som görs inte möter utmaningarna de själva ser. Därmed väcks också insikten av att vilja och kunna påverka.

– Att känna sig behövd gör något med oss som individer. Den sneda representationen är ett tecken på ett demokratiproblem och gör att vi får ett

Ungdomar från Vi behövs delar ut gratis mat och handsprit i Tensta centrum. De informerar också om coronaviruset på olika språk.

sårbart krisberedskapssystem, säger Maj Pettersson.

I projektets andra steg är det meningen att de olika Vi behövs-grupperna ska mötas. Deltagarna har ofta en hel del föreställningar om varandra och genom att träffas får de ytterligare verktyg i hur man kan agera i en kris. Av förklarliga skäl har dessa träffar dock inte blivit av senaste året.

Det tredje och sista steget är att skapa olika plattformar där ungdomarna själva kan påverka och agera. På vissa platser

leds grupperna av ungdomar som själva gått igenom hela processen.

Maj Pettersson beskriver hur medlemmarna växer längs projektets gång. Under pandemin har de bland annat hjälpt till med att dela ut mat, handsprit och coronainformation på flera platser.

Efter att ha gått klart Vi behövs valde en grupp att motverka polarisering och grupperingar lokalt.

– De gjorde ett stort arbete med att låta grupperingar som

var emot varandra mötas. De såg att det var en jätteviktig del i krisberedskapen, för om något skulle hända i ett litet lokalsamhälle med stark polarisering skulle folk inte hjälpa varandra. Det arbetet hade de inte gjort om de inte fått verktygen, både om sig själva – så de vågade ta steget – och genom att förstå individens roll vid en kris.

Men det räcker inte med att stärka ungdomarna, även mottagandet av dem måste stärkas. Kanske känner ungdomar-

na att vissa miljöer inte är välkomnande eller att det finns andra hinder som de själva inte kan påverka. Därför har Fryshuset och MSB tillsammans byggt upp ett ungdomsråd där medlemmarna kan dela med sig av sina perspektiv på krisberedskap rakt in i myndigheten.

– Ungdomarna känner sig verkligen som en resurs för MSB, vilket gör det här samarbetet så häftigt, säger Maj Pettersson.

MARIA HANSEN

samhälle

”Myndigheterna behöver bli mer närvarande”

FOTO: ALI LORESTANI/TT

För ett år sedan visste inte Abdishakur Mohamed Ahmed vad MSB eller krisberedskap var.

Genom Vi behövs-utbildningen har han fått helt ny förståelse och kunskap.

– Myndigheterna behöver bli mer närvarande i socialt utsatta områden. Det här projektet är ett steg på vägen, säger han.

■ Finanskras, klimatkris och skogsbränderna 2018. Det var de kriserna 21-årige Abdishakur Mohamed Ahmed hade hört talas om innan han våren 2020 blev rekryterad av en kamrat till Vi behövs-gruppen i Göteborg.

– Jag visste inte ens att det fanns en myndighet som hjälper till att hantera kriser. Nu har jag lärt mig vad kris innebär i ett bredare perspektiv, förklarar han och nämner vikten av att förbereda en krislåda och kunna klara sig själv en period.

Abdishakur bor i östra Göteborg, i ett område där många – inklusive han själv – har rötterna i Somalia. Han beskriver förtroendet för myndigheter som lågt i området, något han menar beror på många faktorer.

– Talar man inte språket blir konsekvenserna att man inte har kontakt med majoritets-samhället. Många känner utanförskap och pessimism. De upplever att de har begränsade möjligheter, även om de rent juridiskt inte har det. De behärskar helt enkelt inte koder-na i samhället.

Han tillägger att det är få myndigheter närvarande i området och att det då heller inte finns någon anledning för folk att ha förtroende för dem. Många av invånarna kommer från länder där förtroendet för staten är lågt.

– Det här tar lång tid att förändra men jag tror att Vi behövs kan vara ett steg på vägen, framförallt för unga, eftersom det bidrar till att myndigheten blir mer närvarande.

Abdishakur Mohamed Ahmed gick Vi behövs i Göteborg.

FOTO: PRIVAT

Att myndigheterna anställer fler med utländsk bakgrund, tror han är ett annat sätt att skapa förtroende på.

Själv har Abdishakur alltid varit samhällsintresserad, något han fått med sig hemifrån. Därför tyckte han att Vi behövs-projektet lät spännande.

Vid två tillfällen under utbildningen fick han använda kunskaperna praktiskt genom att sprida coronainformation i östra Göteborg, både på svenska och somaliska. Han säger att behovet var stort och att insatsen mestadels mottogs positivt.

– Många kollar inte SVT eller andra informationskanaler. Av tradition sprids information mer muntligt i Somalia. De flesta tyckte det var bra att vi hjälpte till men en del påpekade att det stora problemet inte är brist på information, utan att det inte finns förutsättningar att följa restriktionerna. De kan inte hålla avstånd eftersom de bor trångt och måste åka kommunalt för att komma till jobbet.

I samband med Vi behövs-utbildningen fick Abdishakur sommarjobb som så kallad dialogperson på kommunen. Under två månader spred han information om coronarestriktionerna i olika stadsdelar i Göteborg.

Han är också medlem i ungdomsrådet som etablerats av

Fryshuset och MSB. Saker som representanterna tagit upp med MSB:s före generaldirektör Dan Eliasson och enhetschefen Stefan Anering är bland annat gängkriminalitet och hur man ska kunna inkludera unga i krisberedskapen.

– Det funkade väldigt bra och det kändes som de lyssnade. Företrädarna var också ärliga med att de som myndighet är begränsade i vad de kan göra, exempelvis när det gäller gängkriminalitet.

Nu går Abdishakur Mohamed Ahmed sista året på gymnasiet samhällsvetenskapsprogram. Målet är att läsa på universitet till hösten. Förstahandsvalet är en juristutbildning, men i sann beredskapsanda finns även en plan B, som är offentlig förvaltning.

Han understryker att trösklarna är höga för många ungdomar när det gäller att engagera sig i krisberedskap, främst för att de ofta har begränsad kunskap om hur Sverige fungerar och hur man kan gå tillväga.

– Jag sprider så mycket information vidare som jag bara kan. Mångfald fyller stora luckor inom krisberedskapen eftersom det innebär olika perspektiv och kompetenser.

MARIA HANSEN

FAKTA

Vi behövs

- Riktat sig till ungdomar 16–24 år som vill skapa ett tryggare lokalsamhälle. Finns i Stockholm, Göteborg, Kalmar och Östra Göinge, i områden där tilltron till myndigheter är låg.
- Utbildningen syftar till att öka viljan att delta som en resurs vid kris och att öka kunskapen om krisberedskap bland unga.
- Förutom krisberedskap utbildas de i teman som tillit och relationer, konflikthantering, självkännedom, demokratiarbete och påverkan.
- Målet var att utbilda 50–80 ungdomar per år. Pandemin har dragit ner siffrorna, dels för att tröskeln blir högre när utbildningen sker digitalt, och dels för att det blir svårare med rekrytering när plattformar som skolor och fritidsgårdar också kör digitalt.
- Projektet finansieras av MSB och pågår året ut.

Steg på vägen

”Det här tar lång tid att förändra men jag tror att Vi behövs kan vara ett steg på vägen, framförallt för unga, eftersom det bidrar till att myndigheten blir mer närvarande.”

Abdishakur Mohamed Ahmed

Stort fokus på demokrati

Att verka för ett säkrare samhälle handlar i hög grad om demokrati och tillit.

– Demokrati är ett fokus i nästan all MSB:s verksamhet, säger Anneli Bergholm Söder, avdelningschef på MSB:s operativa avdelning.

■ Peter Örn, som intervjuades på sidan 8-9, menar att MSB är en av landets viktigaste myndigheter när det kommer till att stärka demokratin.

– Ett säkrare samhälle betyder för mig i hög grad demokrati och tillit, både mellan människor samt människor och institutioner. MSB bidrar till att stärka medborgarnas förmåga och kapacitet att förstå samhällsutvecklingen och de utmaningar och hot som riktar mot vårt samhälle, och som ytterst handlar om hot mot demokratin, säger Peter.

Han får medhåll av Anneli Bergholm Söder. Det är den operativa avdelningen som har samordningsansvar för demokrati inom MSB.

– Vi sitter på väldigt viktiga redskap på MSB, både i ett systemutvecklingsperspektiv och civilt försvarsperspektiv men också i det pågående operativa arbetet, säger hon.

MSB har beredskap att starta krishantering dygnet runt, året om, både i Sverige och i världen. I det operativa uppdraget arbetar myndigheten mot de mål som riksdagen slagit fast för Sveriges säkerhet. Förutom att värna befolkningens liv och hälsa samt samhällets funktionalitet, ingår förmågan att upprätthålla grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter.

Anneli Bergholm Söder beskriver demokrati som en ryggrad i krishanteringssystemet.

– Starka strukturer för att hantera kriser och civilt försvar ger förutsättningar för en god demokrati. Vi bygger hela vår verksamhet och analys mot bakgrund av målen för samhällets säkerhet och där är de här grundläggande värdena centrala.

I MSB:s långsiktiga verksamhetsinriktning, MSB 2030, lyfts demokrati och tillit fram som ett perspektiv som spås bli allt viktigare. Även i den senaste nationella risk- och förmågebedömningen, en analys som

övergripande beskriver hot och risker för Sverige och som MSB vartannat år lämnar till regeringen, lyfter myndigheten fram behovet av insatser för att möta hoten mot demokratin. Inte minst handlar det om informationsflödet till allmänheten.

– Vi lever i ett informations-samhälle där de sociala medierna blivit jätteviktiga. Det gäller att allmänheten får kvalitetssäkrad, relevant information för att de ska kunna fatta välgrundade beslut och inte bli vilseledda, säger Anneli Bergholm Söder.

Där framhåller hon krisinformation.se som en av myndigheternas absolut viktigaste kanaler. Ökningen av antalet enskilda besök

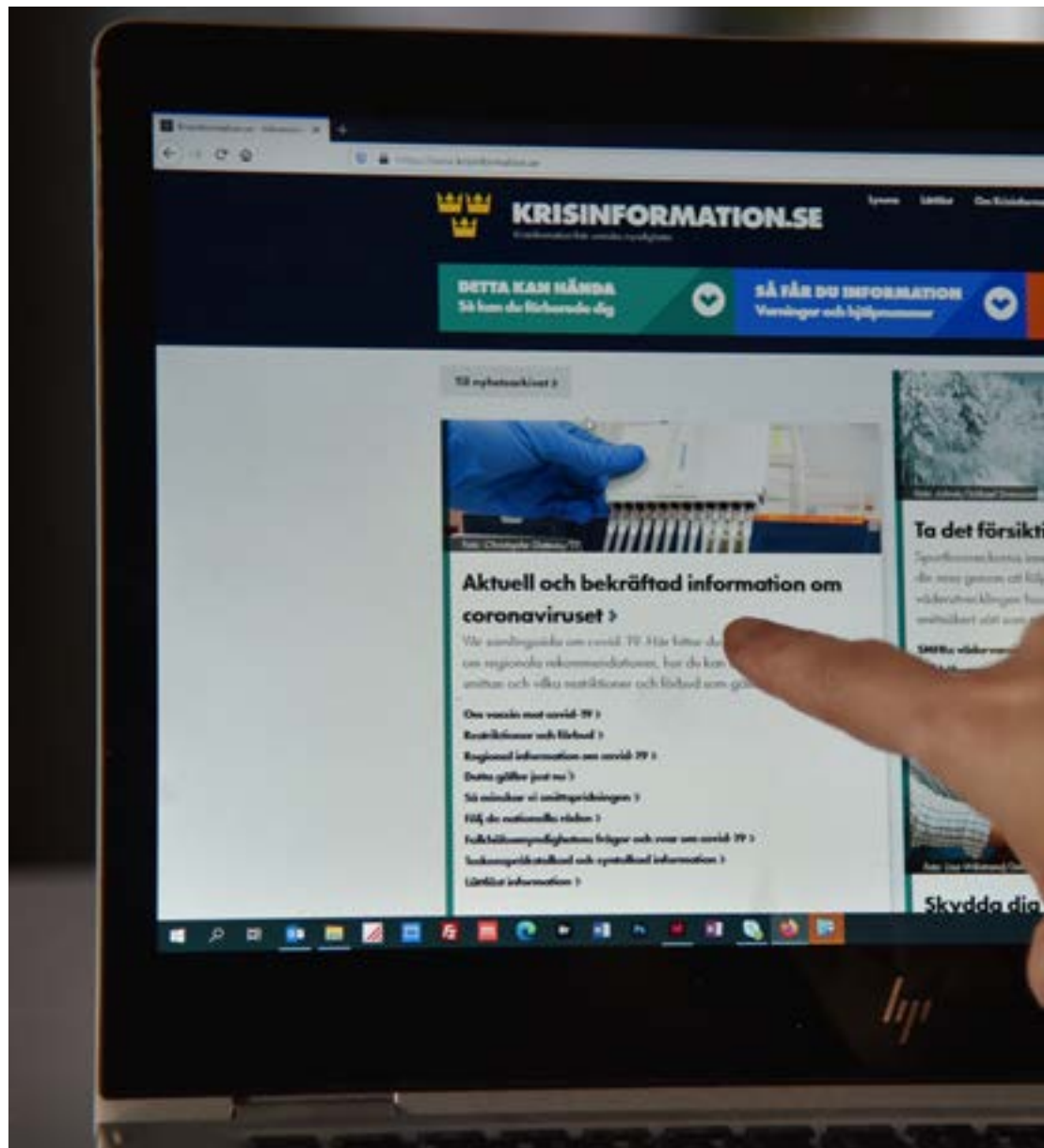
Anneli Bergholm Söder

på sajten har gått från 700 000 år 2019 till drygt 16,5 miljoner 2020. Hon säger att MSB inte märkt av att den bekräftade informationen ifrågasätts mer i en tid då fake news blivit ett begrepp.

– Däremot är vi mer uppmärksamma på det nu.

Hon lyfter även fram MSB:s arbete inom informationspåverkan, som kretsar kring att identifiera och möta påverkan från främmande makt. Det handlar om att värna den fria debatten, yttrandefrihetens principer och det demokratiska samtalet. Här genomförs bland annat utbildningar, inte minst ur ett pandemiperspektiv, för att höja motståndskraften mot informationspåverkan. Utbildningarna drog igång i mars i år och riktar sig främst till journalister och kommunikatörer, men också handläggare vid landets regioner och kommuner. De får lära sig hur man identifierar desinformation och vilseledning kopplat till vaccinationen och vilka strategier man kan använda sig av för att möta vilseledande information.

Ett annat sätt som MSB jobbar med demokrati är genom lägesbilderna som tas fram varje vecka, där myndigheten bevakar och analyserar hur målet för samhällets säkerhet påverkas eller hotas. Lägesbilderna beskriver Anneli Bergholm Söder som ett av MSB:s främ-

Anneli Bergholm Söder lyfter fram krisinformation.se som en av myndigheternas viktigaste kanaler när det tion.

sta redskap. I och med att den nya pandemilagen antogs, inskränktes möjligheten till att genomföra allmänna sammankomster, vilket bland annat innebär att man inte får demonstrera som vanligt.

– Olika värden måste alltid vägas mot varandra och pandemilagen syftar till att hindra smittspridning. Om vi skulle göra bedömningen att de grundläggande fri- och rättigheterna utmanades skulle vi ta upp det i lägesbilderna och därmed i rapporteringen till regeringen.

Anneli Bergholm Söder nämner också faran i att de politiska mötesstrukturerna inte kan ses på samma sätt under pandemin och att politikerna heller inte kan möta allmänheten. Därför är det viktigt att hitta

andra former för det demokratiska samtalet. Just nu innebär det främst digitala mötesplatser, men det finns behov av att i framtiden hitta andra kloka lösningar.

– Om inte det demokratiska samtalet kan pågå riskerar man att minska förtroendet för politiker och den demokratiska processen. MSB fyller en jätteviktig funktion när det gäller att skapa förtroende för myndigheter och i slutändan politikerna genom att bidra med korrekt och tydlig information. Vi måste bygga ett robust system så att myndigheterna kan verka på ett förtroendefullt sätt och allmänheten ser att statsapparaten fungerar.

En stark demokratikoppling finns också i det internationella insatsarbetet. MSB jobbar

bland annat med fredsfrämjande insatser och resiliensinsatser. Båda insatstyperna syftar i förlängningen till att skapa strukturer som är så starka att demokratin kan stärkas, bevaras eller initieras.

– När det gäller humanitära insatser handlar det mer om grundläggande behov. Men uppfylls inte de grundläggande behoven finns det inte heller förutsättningar för att hålla fast vid eller bygga demokratier, konstaterar Anneli Bergholm Söder och tillägger att det är samma sak i Sverige.

– Visst måste samhällsviktig verksamhet fungera men det är också en av förutsättningarna för att vi ska kunna upprätthålla våra grundläggande värden.

MARIA HANSEN

hos MSB

gäller att ge allmänheten tillgång till kvalitetssäkrad, relevant informa-

FOTO: MARIA HANSEN

Fotnot: Överdirektören och vikarierande generaldirektören Camilla Asp berättar på sid

16-17 vad hon anser är MSB:s viktigaste roll när det kommer till demokrati.

Demokrati temat på krisberedskapsveckan

Planeringen inför årets krisberedskapsvecka har påbörjats. Eftersom regeringen genomför en nationell kraftsamling för att uppmärksamma demokratiåret, har MSB valt att ha demokrati i någon form som tema på årets kampanj. Detta som en del i uppdraget att öka människors kunskap om och motståndskraft inför olika hot mot vårt land.

Krisberedskapsveckan har tidigare infallit under våren men flyttas, efter önskemål

från många kommuner och frivilligorganisationer, till september, som internationellt är en beredskapsmånad. Från och med i år blir vecka 39 fast vecka.

Syftet med krisberedskapsveckan är att öka människors motståndskraft inför samhällskriser och ytterst krig. Den genomförs i höst för femte året. Liksom förra året kommer kampanjen anpassas till det läge vi är i pandemin.

Demokratiska framsteg i Sverige

1766: Sverige får världens första tryckfrihetsförordning.

1809: Det kungliga enväldet avskaffas i Sverige.

1810: Successionsordningen antas.

1842: Obligatorisk folkskola införs för både flickor och pojkar.

1845: Lika arvsrätt införs för kvinnor och män.

1864: Mannen förlorar sin lagliga rätt att aga hustrun.

1866: Tvåkammarriksdagen införs.

1884: Myndighetsåldern för kvinnor sänks.

1909: Rösträtt införs för alla män över 24 år.

1917: Genombrott för parlamentarismen.

1921: Kvinnor får rösta för första gången.

1927: Statliga läroverk öppnas för flickor med samma villkor som för pojkar.

1935: Lika pensionsålder för kvinnor och män.

1938: Preventivmedel blir tillåtna.

1944: Det blir lagligt att vara homosexuell.

1945: Rösträtt införs även för personer som saknar jobb och som får socialbidrag.

1948: FN antar deklarationen om de mänskliga rättigheterna.

1949: En ny tryckfrihetsförordning antas, som innehåller meddelarskydd och en början till lagen om hets mot folkgrupp.

1950: Båda föräldrarna blir förmyndare för barnet. Tidigare var det enbart pappan.

1951: Religionsfrihet skrivs in i Sveriges lagstiftning.

1960: Lag om lika lön för lika arbete.

1971: Enkammarriksdag införs. Två parlamentariska utredningar under 1950- och 1960-talen konstaterar att flera demokratiska skäl talar för att riksdagen ska bestå av en kammare. Från och med nu kan medborgarna vid ett och samma val bestämma riksdagens sammansättning. Det nya valsystemet innebär att partierna får exakt så stor del av mandaten som de får av rösterna.

Samma år införs särbeskattning i Sverige. Tidigare hade äkta makar beskattats gemensamt. Det innebar att den som tjänade minst i äktenskapet beskattades lika mycket som den som tjänade mest, vilket innebar att det ibland inte lönade sig att arbeta för den som hade sämre inkomst, oftast kvinnan i familjen.

1974: Sveriges nuvarande regeringsform införs. Föräldraförsäkring införs – föräldrar får rätt att dela ledigheten vid barns födelse.

1975: Rösträttsåldern sänks från 19 till 18 år. Fri abort tillåten. Fria preventivmedel.

1976: Utländska medborgare får rösträtt i val till landstings- och kommunfullmäktige.

1977: Sverige erkänner samernas status som ursprungsbefolkning.

1979: Sverige blir först i världen med att förbjuda alla former av barnaga. Kvinnlig tronföljd. Lag om jämställdhet JämO (Jämställdhetsombudsmannen) inrättas.

1983: Alla yrken öppnas för kvinnor.

1985: Karin Söder blir Sveriges första kvinnliga partiledare när hon efterträder Thorbjörn Fälldin som ordförande för Centerpartiet.

1989: Begreppet omynlig försvinner ur lagstiftningen.

1990: Sverige ansluter sig till FN:s barnkonvention.

1991: Yttrandefrihetsgrundlagen instiftas.

1993: Sametinget inrättas.

1994: Sveriges riksdag blir världens mest jämställda, av 349 är 144 kvinnor.

1995: Möjlighet att göra personval provas för första gången.

1999: Judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar erkänns som nationella minoriteter.

2009: Diskrimineringslag för att motverka diskriminering på grund av bland annat kön beslutas. Diskrimineringsombudsmannen bildas (av tidigare JämO, DO, HO och HomO).

2018: Samtyckeslagen införs.

2020: Domstolarna ska från den 1 januari beakta FN:s barnkonvention i mål som rör barn.

Källor: riksdagen.se, fredrikabremer.se

Sverige ansluter sig till FN:s barnkonvention 1990.

Redan 2017 sa en utredning att modernisering av Rakel, med bland annat möjlighet att överföra data, bilder och filmer, brådska. Både användare och MSB har länge varit av samma uppdag lämnat förslag på hur det bör gå till.

Så ska Rakel G2 möta behö

■ Kan börja tas i drift 2024 vid regeringsbeslut i höst

MSB har presenterat förslag till lösning för nytt kommunikationssystem, kallat Rakel G2.

Det ger möjlighet att överföra data och bilder genom ökad datakapacitet med höga krav på robusthet och säkerhet. Förhoppningen är stegvis driftsättning från 2024.

■ – Det viktigaste för oss är att leverera en ny funktionalitet till våra användare. De har efterfrågat det här ganska länge och MSB har påtalat behovet under många år, säger Ronny Harpe, tillförordnad verksamhetschef på MSB.

Dagens Rakel har funnits i 15 år och är byggt för säker kommunikation i form av tal. Sedan ett antal år har uttryckts stora behov av kapacitet för realtidsöverföring av bild och filmer från pågående insatser, delning av lägesbilder, överföra eller utbyta data med mera.

I en utredning till regeringen 2017 påtalade utredaren Gunnar Holmgren behovet, och att det brådska. MSB har fram-

Utveckling

”Det viktigaste för oss är att leverera en ny funktionalitet till våra användare. De har efterfrågat det här ganska länge.”

Ronny Harpe, tf verksamhetschef, MSB

fört samma ståndpunkt.

I svar på ett regeringsuppdrag har MSB nu presenterat hur det ska lösas.

– För att åstadkomma utökade möjligheter är förslaget att vi skiftar teknik från Tetra till 4G, och framtidssäkrar för 5G, säger Ronny Harpe.

Det har sedan utredningen 2017 påtalats vikten av att staten råder över det nya systemet.

Därför föreslås att MSB tar en större roll med uppgift att etablera, tillhandahålla, förvalta och utveckla Rakel G2. Samtidigt blir Trafikverket och Svenska kraftnät stora och viktiga parter.

För att bygga lösningen krävs

stora investeringar, anslagsbehovet uppskattas till cirka 7,3 miljarder kronor.

– Det är en omfattande kostnad, så ytterst är det upp till regeringen att fatta beslutet. Men det här är ju faktiskt till nytta för många fler samhällsviktiga användare än blåjusverksamheten. Vi har 600 användarorganisationer och över 80 000 abonnemang i Rakelnätet i dag. Det är många som behöver moderna verktyg som stödjer deras verksamhets behov och arbetssätt med fortsatt samma höga krav på robusthet och säkerhet som levereras i Rakel.

För stegvis driftsättning från 2024 till fullt utbyggt Rakel G2 2028, beskriver MSB att reger-

ingen behöver ta beslut senast tredje kvartalet i år.

MSB:s förslag för att Rakel G2 ska bli verklighet innebär bland annat:

■ Tillgång till frekvensutrymme i 700 megahertz-bandet som bland annat används av marksänd TV.

■ MSB tar ansvar för bygge av ett statligt ägt kärnnät. Fler master och basstationer etableras.

■ Optofibernät som finns i Trafikverkets och Svenska kraftnäts infrastruktur kommer att användas.

– Tetratekniken har bättre vågutbredning och räckvidd. Den nya tekniken kräver att det är tätare mellan sajterna för att få full täckningsgrad. Men den gamla infrastrukturen ska återanvändas så mycket som möjligt. På befintliga sajter skruvas gammal teknik ner och ersätts med den nya.

Förtätningen innebär också att kommersiella operatörers infrastruktur används för Rakel G2, i princip att aktiv utrustning placeras i deras master.

– Det blir en hybridlösning. För snabb etablering och att få upp täckningsgraden så fort som möjligt är det nödvändigt att nyttja kommersiella krafter, de finns ju på många ställen.

Det konstateras att verksamhetskritisk kommunikation som går i allmänna nät behöver kunna prioriteras, vilket bedöms vara tekniskt möjligt.

Parallellt kommer MSB förtäta det statliga nätet och säkerställa bättre täckningsgrad.

MSB föreslår att det blir krav på att ansluta sig till Rakel G2 för regioners och kommuners verksamheter med ansvar inom allmän ordning, säkerhet, hälsa och försvar. Ett sätt att höja den samlade krisberedskapsförmågan.

Möjligheten att skicka data, bilder och filmer kommer att ingå i grundabonnemanget för Rakel G2. Kostnaden föreslås bli den samma som i dag, för kommuner runt 6 000 kronor per abonnemang och år.

Däremot ser MSB att det tillkommer nya abonnemangstyper, som dataabonnemang och

ma åsikt. Nu har MSB i ett regerings-
FOTO: MSB

ven

IoT (sakernas internet), som i dag inte är prissatta.

■ Kan de som bara vill nyttja Rakel för tal använda de Rakelmobiler de har i dag?

– Nej, de använder ju Tetra-systemet och fungerar inte i Rakel G2. Det kommer att bli en standardiserad terminal och utrustning som ska användas.

MSB:s större åtagande innebär i förslaget ett större helhetsgrepp kring arkitektur, säkerhetsfrågor med mera. Myndigheten blir en tydligare kontakt mot användare, bygger den tekniska lösningen tillsammans med många olika leverantörer. Hela komplexiteten omhändertas av MSB, vilket ska säkerställa huvudmannaskapet och även statens kontroll över systemet.

– I sammanhanget har MSB andra stora uppdrag som sektorsansvar för räddningstjänst, utökat ansvar inom civilt försvar och cybersäkerhet. Med huvudmannaskapet för Rakel G2 stödjer vi flera aspekter av myndighetens totala roll i samhället, säger Ronny Harpe.

PER LARSSON

Saxat ur regeringsuppdraget

Förslag tidsplan Rakel G2

Ett stegvis genomförande planeras som gör det möjligt att successivt övergå från Rakel till Rakel G2.

Nya tjänster och funktioner ska testas, införas och kan användas när de blir tillgängliga, utan att behöva vänta tills hela infrastrukturen är färdig.

Den översiktliga tidsplanen bygger på att regering-

en under tredje kvartalet i år fattar beslut om att realisera Rakel G2.

Tillgång till nuvarande Rakelsystem kommer vara nödvändigt fram till att Rakel G2 har tagits i drift fullt ut. Rakel och Rakel G2 kommer att vara i drift samtidigt under en övergångsperiod om cirka två år.

ÖVERSIKTLIG TIDSPLAN

■ 2021
Planering och förberedelser. Metodutveckling. Regeringsbeslut om Rakel G2. Utveckling av tjänster och produkter påbörjas.	■ 2023
Utbyggnaden av Rakel G2 påbörjas.
■ 2022
Rakel G2 Steg 1 sätts i skarp drift. Testmiljö i drift. Etablering av organisation och processer – MSB, Trafikverket, Svenska kraftnät. Upphandling av system och access till radionät.	■ 2024
Fortsatt utbyggnad och stegvis driftsättning. Pilottester av kritiska funktioner.
	■ 2025-2027
Regionvis uttrulning och driftsättning.
	■ 2028
Inga användare kvar i Rakel.

- Vid särskilda händelser, evenemang, större olyckshändelser eller terrorattentat kan de kommersiella operatörernas nät bli överbelastade. I sådana situationer behöver Rakel G2:s kommunikation få prioritet för att hantera konsekvenser och upprätthålla samhällsfunktioner.

Förslag investeringar

Under 2021 startas steg 1 som omfattar investering i och etablering av ett kärnnät.

2022 börjar den fortsatta uppbyggnaden. Investeringarna utgörs till största delen av utbyggnaden av radioaccessnätet samt robustethetshöjande åtgärder och omfattar att:

- befintliga sajter hos MSB, Trafikverket och Vattenfall och andra statliga aktörer används

- nya sajter byggs i specifika objekt och på landsbygd
- nya inplaceringar görs hos kommersiella operatörer
- befintlig reservkraft kompletteras med batterilösningar (24 timmars) och reservelverk (sju dygns)
- nya sajter och inplaceringar kompletteras med egna teknikhus
- anpassning av befintliga teknikutrymmen och komplettering med nya.

- Samverkan ska kunna ske via säkra och robusta fasta förbindelser som kan fungera oberoende av internet. Därför utvecklar och moderniserar MSB kommunikationstjänsten SGSI (Swedish Government Secure Intranet) som är ett skyddat nätverk och integreras med Rakel G2.

- För att klara kraven på täckning behöver nya sajter och basstationer byggas. Sajterna knyts samman i ett nationellt stamnät genom optofiberinfrastruktur hos Trafikverket och Svenska kraftnät. Kommunala och regionala mast- och fiberoptiska infrastrukturer som finns i stadsnät behöver också användas för att uppnå kostnadseffektivitet.

Prognos abonnemang

MSB har gjort följande antaganden om ökning av abonnenter:

- Antalet grundabonnemang är vid utgången av 2027 samma som i dag, det vill säga att samtliga användare förs över till Rakel G2.
- Från 2028 antas antalet grundabonnemang växa med

- 1 000 per år.
- 2024-2031 växer antalet dataabonnemang från 1 000 till 63 000.
- Från 2026 växer antalet abonnemang för IoT (sakernas internet) med cirka 20 000 per år. Tillväxten anses dock svårprognosticerad.

App ger information om farliga ämnen

En app kan hjälpa blåljuspersonal att snabbt få information om ett farligt ämne. MSB står bakom appen ”Farliga ämnen”.

- – Appen har varit efterfrågad och ger bland annat information om hur märkningen av ämnet ser ut, vilka egenskaper ämnet har och vilket avstånd man rekommenderar att spärra av vid läcka, säger Magnus Levein, på MSB:s enhet för naturolyckor och beslutsstödsystem.

MSB tillhandahåller sedan länge en stor databas för bland annat information om farliga ämnen, information som tidigare endast gått att nå via dator. Med appen blir informationen tillgänglig var man än befinner sig, och även utan uppkoppling.

Appen innehåller närmare 5 000 ämnesposter som ger användaren viktig information.

Informationen som ges är bland annat:

- ämnets egenskaper
- transport- och märkningsregler
- vilket avstånd man rekommenderar att spärra av vid en läcka
- på vilket sätt ämnet är farligt (förgiftningsrisk, brandfara med mera)
- handfasta rekommendatio-

ner som vänder sig till räddningspersonal på plats.

– Exempelvis kan räddningspersonal vid en olycka mata in siffrorna från farligt gods-skylden för att få reda på vilket ämne som transporteras, och få stöd i hur ämnet ska hanteras säkert, säger Magnus Levein.

Appen ”Farliga ämnen” finns i Google Play och Appstore. Databasen sparas lokalt vilket gör den tillgänglig även utan internetuppkoppling.

FAKTA

- Appen Farliga ämnen ingår i beslutsstödet MSB Rib, och används för att söka information om farliga kemikalier och andra produkter som klassificeras som farligt gods.
- Sökningar kan bland annat göras utifrån namn (på svenska, engelska, tyska eller franska), produktens UN-nummer eller kemikalens CAS-nummer.
- Information i Farliga ämnen utgörs av bland annat fysikaliska data om ämnet (exempelvis smältpunkt, kokpunkt och brännbarhetsområde) gränsvärden, transport- och märkningsregler.
- Det finns också direkta råd till räddningspersonal vid en räddningsinsats. Appen vänder sig i första hand till blåljuspersonal men kan användas av vem som helst.

Digital kurs i likabehandling

Kollegan muttrar rasistiska kommentarer om folk ni möter i jobbet – vad gör du?

Räddningstjänstpersonal i hela landet får nu chansen att gå en digital kurs i likabehandling.

- Försvarsmakten har i flera år haft ungefär samma upplägg för sina anställda. Nu har Försvarsmakten anpassat sin utbildning till räddningstjänstens vardag, och gjort den digital. Vid två tillfällen, första gången 26-27 maj och andra gången 13-14 oktober, har personal från räddningstjänsten möjlighet att gå utbildningen.

Arrangör är Nätverket Jämställd Räddningstjänst, NJR, i samverkan med Försvarsmakten och MSB.

Utbildningen utgår från situationer som kan uppstå, både arbetskamrater emellan och gentemot allmänheten. Det kan vara att en kollega konsekvent får se sina förslag förlöj-

ligade, att bögskämt ingår i jargongen eller att en svårt skadad kvinna får kommentarer om sina bröst.

Utbildningen hålls via Zoom och kommer att vara interaktiv, med diskussioner och gruppövningar.

Målgruppen är framförallt första linjens chefer; styrkeledare och arbetsledare.

– De har både arbetsledaransvar och möter kommuninvånare som ofta är i någon form av kris. Oavsett kön och annan bakgrund ska alla människor behandlas väl, säger Guitta Atallah Hajj, verksamhetsutvecklare i Räddningstjänsten Väst som 2021 är världorganisation för NJR.

Vid varje kurstillfälle finns plats för 25-30 deltagare. Förhoppningen är att den ska erbjudas återkommande i NJR:s regi. Den som har gått kursen har möjlighet att sedan gå en utbildning för att själv bli handledare.

Hon tänkte bli affärskvinna i Kina men ändrade sig och blev generalist istället.

MSB:s överdirektör och vikarierande generaldirektör Camilla Asp gillar att gå mellan många olika områden.

– På MSB är det ständig rörelse, det passar mig bra.

”Jag är en utpräglad generalist”

■ Camilla Asp tvekade aldrig att tacka ja till vikariatet som generaldirektör på MSB, trots stormen kring Dan Eliassons avgång. Hon säger att hennes 30-åriga yrkeserfarenhet skapade trygghet att gå in i rollen.

– Det var lite tuffa omständigheter, men regeringens förtroende för mig att leda myndigheten under den här tiden och då kändes det självklart att säga ja. Samtidigt är organisationen stabil och jag får mycket stöd av MSB:s ledningsgrupp, vilket gör att det känns tryggt. Det är ingen enmansshow att vara generaldirektör, påpekar hon.

På frågan vad som är hennes styrkor, svarar Camilla Asp mixen av erfarenheter. De sidor hon uppskattar mest hos sig själv är nyfikenheten och förmågan att tycka att väldigt mycket är roligt.

Hon har jobbat med både sakfrågor, styrningsfrågor och verksamhetsutveckling, och har även arbetat i regeringskansliet och varit stabschef.

Samtidigt som Camilla Asp utsågs till vikarierande generaldirektör blev det klart att hon också är myndighetens nya överdirektör, en roll som inte funnits sedan förre överdirektören Nils Svartz lämnade posten för tre år sedan. MSB:s breda uppdrag ligger till grund för att regeringen nu beslutat att återinföra tjänsten.

– Det ska bli jättespännande att kliva in i den rollen eftersom jag tycker om att kunna vara med i de mer övergripande strategiska frågorna som spänner över hela verksamheten – att kunna vara inne i både räddningstjänstfrågor, cyberfrågor, civilt försvar och operativa frågor, och se att helheten fungerar.

Camilla Asp återkommer flera gånger till att hon är en utpräglad generalist som gillar att gå

mellan olika områden. Detta blev tydligt redan under uppväxten i Sölvesborg, då hon ville bli allt från psykolog till elektroingenjör. När det var dags för universitetsstudier satte hon ihop sin egen utbildning i företagsekonomi och kinesiska, med målet att bli affärskvinna i Kina. Efter att ha läst lite Östasienkunskap och rest runt i Kina bestämde hon sig dock för att plugga nationalekonomi istället.

– Bredden i mina intressen har avspeglat sig i yrkesvalen. Jag har jobbat med allt från skolfrågor till Svenska kraftnät och Riksrevisionsverket. När man jobbar inom så många olika verksamheter tar man med sig lite erfarenhet från varje område. Som generalist lär jag mig hantverket – sedan byter jag kanske område och fördjupar mig i det, men det finns många likheter också, så i den meningen finns en röd tråd.

Anledningen till att Camilla Asp sökte sig till MSB för fem år sedan var myndighetens uppdrag att bidra till ett säkrare samhälle. Hon säger att det är lätt att känna att hon har något viktigt att göra på jobbet varje dag.

■ **Vilken bild av MSB vill du förmedla?**

– Att det är en myndighet man har nytta av, som levererar hjälp och stöd när det behövs. Det är många viktiga frågor vi är satta att hantera och jag vill att man ska se hur våra olika verksamheter bidrar till samhällets säkerhet.

Enligt Kantar Sifo hade 62 procent av befolkningen ganska eller mycket stort förtroende för MSB:s hantering av pandemin i mars 2020. Liksom många andra aktörer har MSB sedan dess tappat förtroende. I februari i år låg siffran på cirka 36 procent.

För Camilla Asp är förtroendefrågan en av de största prioriteringarna just nu.

– Det jag tror är absolut viktigast är att visa på nyttan av det vi gör inom alla våra områden,

Camilla Asp säger att det är lätt att känna att hon har något viktigt att göra på

Mycket på gång
”Min roll som vikarierande generaldirektör, som jag tolkar den, är att varken gasa eller bromsa.”

Camilla Asp

det är så vi skapar förtroende. Vi har många duktiga medarbetare och experter, det är viktigt att dom får komma ut och berätta om sin verksamhet.

Högst upp på dagordningen är annars fortsatt pandemihanteringen, där MSB har ansvar för att samordna krishanteringen och ge stöd i form av bland annat materiel, personal och analyser. Samtidigt nämner Camilla Asp flera stora utvecklingsprojekt där det måste fortsätta levereras, bland annat det nationella cybersäkerhetscentret vars verksamhet drar igång under året, samt den nya generationens Rakelverksamhet.

På räddningstjänstområdet jobbas det bland annat med att utveckla ledningsfrågan. Andra viktiga uppdrag är att stödja och följa upp utvecklingen av det civila försvaret.

– Min roll som vikarierande generaldirektör, som jag tolkar den, är att varken gasa eller bromsa. Å andra sidan har vi så mycket stora grejer på gång att jag inte tror en ordinarie generaldirektör hade gasat igång så mycket nytt nu heller, säger Camilla Asp.

Hon understryker vikten av att jobba i nära

jobbet varje dag.

FOTO: MELKER DAHLSTRAND

PROFIL

Camilla Asp

- Namn: Camilla Asp.
- Bor: Stockholm.
- Ålder: 56 år.
- Familj: Två utflugna barn och särbo.
- Bakgrund: Fil.kand i företagsekonomi och nationalekonomi. Varit avdelningschef på MSB sedan 2016. Tidigare bland annat jobbat som chef för koordinering och stöd på Svenska kraftnät, stabschef på Skolverket och kansliråd vid utbildningsdepartementet.
- Intressen: "Mitt stora intresse är hantverksfrågor av olika slag. Har gått kurser i att tälja, virka med mera. Det är både roligt att utöva och att titta på fint hantverk, och ett jättebra sätt att koppla av och få energi på. Annars gillar jag att vara ute i naturen, cykla och vandra".
- Läser: "Precis gått med i en bokklubb, kul när andra väljer så det blir en bredd. Gillar exempelvis Per Anders Fogelström och böcker som beskriver det vardagliga livet".
- Tittar på: Husdrömmar. "Roligt att se hur människor drömmer, jobbar, sliter och får till det".

dialog med de MSB är till för, exempelvis räddningstjänst, myndigheter, allmänhet, näringsliv och frivilliga försvarsorganisationer. Det gäller att ständigt lyssna av och ta emot feedback, så att leveranserna blir rätt.

I sitt anförande på Folk och Försvar i januari önskade Camilla Asp tydligare strukturer och uppdrag för att MSB ska kunna åstadkomma ännu mer.

– Det handlar om myndighetens operativa roll. I en kris, som nu en pandemi, påverkas hela samhället. Därför behövs en samordning så att andra delar av samhället har möjlighet att lämna synpunkter och förberedas på att det exempelvis kommer olika beslut. Där har MSB en viktig roll i att hålla ihop krisen och jag tycker vi bör få lite starkare mandat. Inte ta över någon annan myndighets ansvar, utan vara den myndighet som har rätt att kalla folk till bordet.

■ MSB har ansvar för frågor om skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar i den utsträckning inte någon annan myndighet har ansvaret. Gör den otydligheten arbetet svårare?

– Jag tror en del av otydligheten beror på att vi har många olika roller och vi kanske kan bli tydligare på att beskriva våra olika uppdrag, så man förstår i vilka roller vi agerar. Men sedan finns det en del inbyggda oklarheter, där hoppas jag att utredningen av civilt försvar kommer bidra till en tydlighet kring MSB:s roll.

Just punkten om att MSB har ansvar där ingen annan har ansvar, säger hon är lite svår eftersom man då inte vet i förväg vilket ansvar det innebär.

– Å andra sidan märker vi nu i krisen att det är bra att den punkten finns, för ibland har det funnits frågor där ingen varit ansvarig och då har vi tagit på oss rollen att driva dem. Jag tror det är bättre att leva med osäkerheten gällande ”när ingen annan har ansvar” så vi kan kliva in vid behov och viktiga frågor inte lämnas ohanterade.

I MSB:s långsiktiga verksamhetsinriktning lyfts demokrati och tillit fram som ett perspektiv som spås bli allt viktigare. Även i den senaste nationella risk- och förmågebedömningen lyfter MSB fram behovet av att kraft-

samla för att möta hoten mot demokratin. Camilla Asp anser att den absolut viktigaste frågan kopplat till demokrati är förtroendet för krishanteringssystemet och myndigheterna.

– Därigenom läggs en grund för förtroendet för samhället. Medborgarna ska känna sig trygga i att det finns ett krishanteringssystem som fungerar och kan ta hand om olika sorters kriser.

Sammanfattningsvis tycker Camilla Asp att årets första månader varit intensiva men roliga. Privat har hon tagit tillvara på möjligheten att vistas mycket i naturen, som är ett av hennes stora intressen.

■ När pandemin är över, vad ser du mest fram emot att göra då?

– Oj, den listan kan bli lång men jag skulle jättegärna gå ut och käka och ha kul med ett stort gäng vänner. Och jag ser fram emot att kunna ha heldagsmöten och träffa de jag jobbar närmast med på ett helt annat sätt. Det går bra med det digitala men jag saknar kontakten.

MARIA HANSEN

Samordning
”Där har MSB en viktig roll i att hålla ihop krisen och jag tycker vi bör få lite starkare mandat.”

Camilla Asp

HÄNGER PÅ		↓	GEOME- TRISK STRÖM- LINJE		↓	SITTA SPÅNT	FOLK- GRUPP I ÖST FILADE	↓	LOCKAR TILL SHOP	↓	BÖR DEN VÄLVIL- LIGE FÅ HÖRA	↓	EXKLU- SIVE MOMS	KLOS- TER- BAS	←							
NUME- RÅR SOM ÄR MED																ÄR PÅ 8.760 TIMMAR						
						SYSTER- DOTTER							HÖGER- SINNAD									
→						VAL- SPRÅK							BOA									
STACK- BYGGA- RE								HÖSTTID ÄR ÄKTA MED VERA														
GLODDE										VISAR LOJAL						↙						
HAR BARA EN PUCKEL										KULMEN												
TUNT TYG			TENNIS- CUP			↓	TAMPA- DES		GÄTT MED SÄCK TRIANG- EL							BE- TRAKTA	TRYGGAD PLATS	↓	NÄRINGS- VÄRDES- EN- HETEN	GRANNSKAP	↓	
↪			STIG- HELMERS KOMPIS										DIGITA- LISE- RINGSMI- NISTER	IBLAND FÖRE MARTINI		UPP- RÖRDA				DEN ÄR VANLIG PÅ VÄRVINTERN		
				GRUND- ÄMNES- VARIANT FÄLJUD												FÖRO- RENING						
↪																				PLAGAT UTROP SOM ETT REK		
						SÄTT PÅ SKIMMEL	↓	KORT SATIRISK DIKT								SKAPAD						
						MYTO- LOGISKT VÄSEN		FEJSET								SÄTT UPPE SENT						
						VIDRIG	→		↓	BOND- BRUD JANE -73 KLIPPA								SOM VI ÄR EJ MÄRKT STIG		↪	OXUDE 1497	
							↪						GEMÅL SINNE- LAG	↓	FÖR- KNIPPAS MED VISDOM					↪	HAWAII- KRANS	GÅ HIT OCH DIT
						VÄXTEN SOM SÄGS LINDRA GIKT	APPEL- LATIV									ITA- LIENSK ASTRO- NOM					↪	
							VURMA														SON	
													TILLHÖR VIDE- SLÄKTET STILTON								PAKAR	
						TAMPAS PUGILIS- TER I?		FLYTTAR KALIX- BON		BÖRDA						ADRESS- BOKS- TILLAGD MÄTT			↓	SERVER- RING		
								MOT NAV		BITA									↙	SARV		
						UPP- GÄTT TILL LIKA VÄRDE	↪		↓	VIDGAD FÖR PASS- FORM												
							↪															

Bygger förtroende på Instagram

Stävja oro och ryktesspridning, sprida kunskap om krisberedskap.

Några orsaker till att Sigtunas trygghetscenter öppnade ett Instagramkonto. Responsen kom snabbt och positivt.

– Vi har över 1 000 följare i vår kommun, och får nästan hybris av framgången. Vi är ju inga kommunikationsproffs utan gör det vid sidan av våra ordinarie uppgifter, säger säkerhetsstrategen Karin Gibson.

Sigtuna, med knappt 50 000 invånare varav drygt hälften i Märsta, har problem med organiserad kriminalitet. Under hösten inträffade ett 50-tal bilbränder, en bomb kastades mot kommunhuset och skottlossning mot trygghetscentret.

På Instagram pratar trygghetscentret om detta som en motpol till andra diskussioner i sociala medier.

– Vi försöker inte dölja något, eller låtsas som att saker inte finns. Vi har ett kriminellt nätverk och vill ha bort det. Transparens är viktigt. Vi vill visa kommuninvånarna att vi ser det de ser, och att vi jobbar aktivt med de frågor som bubblar på Facebook-trådar, men som kanske inte alltid stämmer överens med verkligheten.

– Går det ett rykte om en blottare utanför förskola, då kan vi kolla det med polisen. Säger de nej kan vi dementera uppgiften. Då får folk förtroende, det hänger ihop med känslan av trygghet.

■ Men ert trygghetscenter har blivit beskjutet.

– När polisen gör större tillslag finns risken för rekyl i form av hämndaktioner. Skjutningen tolkar vi som ett budskap och skedde under kvällstid när ingen var där.

Trygghetscentret bemannas, när

Öppenhet

”Vi försöker inte dölja något, eller låtsas som att saker inte finns. Vi har ett kriminellt nätverk och vill ha bort det. Transparens är viktigt.”

Karin Gibson, Sigtuna kommun

det inte är pandemi, av säkerhetsstrateger, tillståndshandläggare, räddningstjänst, polis och fungerar som kontaktcenter för invånarna. Samarbetet mellan olika professioner är nära. Inläggen på Instagram skrivs utifrån trygghetscentrets perspektiv och kan täcka många områden.

– Men allt som har med blåljus att göra ger mest uppmärksamhet.

Det var bland annat händelser kopplade till den organiserade kriminaliteten som var orsaken till att Instagramkontot startades, för att snappa upp vad folk pratar om, informera och minska oron.

Men förebyggande frågor kring krisberedskap har också fått möjlighet att nå ut.

– Vi frågar ibland vad våra följare vill veta mer om och fick en fråga om skyddsrum som fick extremt mycket respons. Det gav oss möjlighet att informera vad som gäller, hänvisa till rätt instans.

– Det känns som vi hittat ett smidigt sätt att dela med oss av tips, som att kolla brandvarnaren eller skaffa en krislåda. Vi informerar om den enskildes ansvar, vilket inte alla känner till. Vi vill också kunna visa våra invånare vad vi faktiskt gör för deras pengar.

Instagramkontot startades vid sidan av kommunens kommunika-

tionsenhets officiella kanaler.

– Ett skäl var att vi ville nå ut snabbt med händelser. Kommunikationsenheten sköter kommunens alla konton och vi har mer vi vill förmedla än de skulle mäktat med. Det de presenterar är lite mer proffsigt, våra inslag snabbare och lite mer hemsnickrade. Men jag tror faktiskt folk tycker om det, att det finns en charm i det.

På trygghetscentrets Instagramkonto har sedan starten i augusti publicerats 185 inlägg. Många av dem bygger på att medarbetare ska prata in i kameran. Är alla trygga med det?

– Nej, och de behöver heller inte medverka. Det är vi som tycker det är kul som driver kontot. Nu ingår det i vår arbetsuppgift. Det vi publicerar måste vara seriöst, men gärna med glimten i ögat.

■ Vad hoppas ni främst uppnå?

– Att folk besöker oss för att söka information i stället för att sätta igång ryktesspridning, vilket i sin tur kan minska belastningen på kommunen. Vi hoppas även att Instagramkontot kan leda till att ”den vanliga medborgaren” tycker att trygghetsfrågor, krisberedskap och civilt försvar är intressant och inte så krångligt och på så sätt kan höja sin medvetenhet och kunskap kring dessa frågor.

PER LARSSON

TRYGGHETSCENTERSIGTUNA

Inlägg

trygghetscentersigtuna

Märsta Centrum

29 gilla-markeringar

trygghetscentersigtuna Har du blivit utsatt för brott? Behöver du stöd?

TRYGGHETSCENTERSIGTUNA

Inlägg

trygghetscentersigtuna

64 gilla-markeringar

trygghetscentersigtuna Var och vad gäller för skyddsrum... mer

Frågor kring personlig säkerhet engagerar på Instagramkontot, men även en fråga om skyddsrum gav stor respons.

LÖSNING TJUGOFYRA X

Podd fortbildar deltidskårer

■ Färre övningar och inställda utbildningar – i pandemin behövs det alternativ till fysiska möten.

I slutet av januari kom första avsnittet av RRB:s fortbildningspodd. Den riktar sig till landets deltidskårer, framförallt arbetsledare och styrkeledare.

Inom Räddningstjänstens Riksorganisation för beredskapsfrågor, RRB, tidigare Glesbygdsklubben, fanns tan-

utbildningstimmar för räddningstjänsten.

Det första avsnittet handlade om trafikolycka. Kommande teman är bland annat skogsbrand, brand i byggnad och juridik.

– Vi har sagt att vi kör en gång i månaden fram till sommaren och sen får vi se hur vi går vidare, säger Wallén.

Podden heter RiB Podcast och finns att ladda ner där poddar finns.

Brandvarnare kunde räddat

Rökare över 80 år har 22 gånger större risk att omkomma i brand än befolkningen i allmänhet.

Det är ett av många intressanta resultat som redovisas i en forskningsrapport.

■ – Extrema siffror. Den här gruppen behöver mer än brandvarnare, säger Marcus Runefors, forskare vid Lunds universitet.

Marcus Runefors har gjort ett omfattande arbete.

Han har tillsammans med forskare från Karlstads universitet bland annat använt sjukhusdata från 1952 och framåt för att jämföra hur risker änd-

Marcus Runefors

rats och även granskat 1 856 dödsbränder sedan 1999 mer i detalj för att se vilka som dör och varför.

Några av resultaten:

■ Fungerande brandvarnare hade kunnat rädda 42 procent av de som omkommit. I fjol motsvarade det 38 liv.

■ Risken att omkomma i bränder har 1952-2019 minskat med 69 procent, för barn 0-4 år har den minskat med 93 procent.

■ 80+ har dock fyra gånger större risk att dö i brand jämfört med befolkningen i allmänhet. För 80+ som röker är risken 22 gånger så stor.

■ Vid dödsbränder med alkohol inblandat är medianvärdet för promillehalten alkohol i blodet hela 2,2.

■ 51 personer räddades av räddningstjänsten från att dö i brand 2017.

– Om man jobbar för att

minska bränder måste man bestämma sig mot vad, om det är dödsfall eller egendomsbränder. För det handlar om helt olika grupper av människor och helt olika orsaker, säger Marcus Runefors.

Tydliga risker för dödsbränder är äldre, alkoholberoende, rökare, funktionsnedsättning och boende i flerfamiljshus.

Bostadsbränder som medför insats av räddningstjänsten men inte dödsfall drabbar oftare yngre, ensamboende med barn, arbetslösa.

De bränder där boende släckt branden själva sker oftast hos yngre, högutbildade barnfamiljer.

– Det framkommer väldigt tydligt i projektet att det är olika grupper som drabbas och på olika sätt.

Jämfört med 1952 omkommer ungefär lika många varje

år i bränder. Då bodde 7,1 miljoner i Sverige, i dag 10,3.

– Men risken att dö i bränder har successivt minskat ganska jämnt. Fram till 2019 har vi en 69 procentig riskminskning, vilket är fantastiskt bra. Mycket blir faktiskt bättre. Och riskminskningen har gått snabbare de senaste åren. Att risken minskat med 93 procent bland de allra yngsta verkar ha med tillsynen av barnen att göra, hur den såg ut då kontra nu.

Trots befolkningsökningen är prognosen att även antalet omkomna kommer att minska under det kommande decenniet förutom för gruppen 80+ där antalet bedöms öka med 27 procent till år 2030, även om risken per individ minskar.

– Boendet är den stora utmaningen, det är där 90 procent av bränderna har inträffat.

Fler fungerande brandvarna-

re skulle generellt rädda många liv varje år. Men för riskgrupper krävs fler åtgärder. För 80+ som röker är säkra cigaretter, exempelvis e-cigaretter, eller att sluta röka den enskilt effektivaste säkerhetsåtgärden, därefter mobil sprinkler (se tabell).

– **Man kan också fokusera** på att ha material som antänds mindre lätt i exempelvis kläder. Sprinkler är effektivt, men inte i lika hög grad för rökare eftersom det ofta börjar brinna i kläderna. Syntetkläder och djurfibrer är bättre än bomull och ger dessutom mindre brännskador. Det gör ont när syntetkläder smälter, men samtidigt isolerar det från branden, säger Marcus Runefors.

– Det finns ofta samband mellan funktionsnedsättning och dödsfall. Man sitter fast i rullstolen och får cigaretten i kläderna eller sängen bred-

fyra av tio

Rökare löper större risk även när det gäller att omkomma i bränder. Rökare över 80 år har 22 gånger större risk att omkomma i bostadsbrand än befolkningen i allmänhet. MSB:s mål fram till 2030 är att högst 60 om året ska mista livet i bränder.

FOTO: PAVEL KOUBEC

vid sig och hinner inte ut. När glömt ljus är orsaken är det oftast kläderna som antänder.

Notabelt är att i 94 procent av dödsbränderna är det numer bara en person som omkommer, att flera dör i samma brand blir allt ovanligare.

– Det är en ganska tydlig minskning över decennierna. Framförallt är det mycket färre bränder inom industrin, på äldre- och vårdboenden. Troligen en framgång för det förebyggande arbetet.

Vad avgör då om människor räddas? Runefors forskning visar, vilket han berättat om tidigare i Tjugofyra7, att under 2017 hade 51 procent inte räddats om räddningstjänsten anlät senare.

– Jag blev lite förvånad att räddningstjänsten har så stor betydelse. Responstiden är viktig, den har stor påverkan på

DÖDSFALL SOM HADE KUNNAT HINDRAS

undersökning baserad på 1 856 fall

åtgärd	alla	rökare 80+	icke-rökare 80+
brandvarnare	42 %	21 %	37 %
säkert elsystem	10 %	2 %	19 %
säkra cigaretter	42 %	92 %	0 %
brandsäkra sängar	17 %	25 %	10 %
brandsäkra soffor	11 %	9 %	3 %
brandsäkra kläder	10 %	39 %	14 %
spisvakt	7 %	1 %	6 %
sprinkler	82 %	65 %	97 %
detektoraktiverad sprinkler	59 %	74 %	57 %

RISKGRUPPER

■ **Bakgrundsrisk** (drabbar alla) 25 procent av dödsbränderna. Bor i hus, alla åldrar. Brandsak ofta tekniskt fel eller okänd. Ofta ganska stora bränder.

■ **Social marginaliserade** 35 procent av dödsbränderna Män 45-64 år, ensamboende, mycket alkohol - i snitt över 2 promille i undersökta dödsbränder - ibland illegala droger. Cigaretter som antänder säng eller soffa stor riskfaktor, eller glömd spis.

ÅTGÄRDER

■ **Befolkningen generellt** Brandvarnare, spisvakt om det går att göra billigare, eller minskad risk med induktionsspis.

■ **Rökande män i övre medelålder med alkohol** Brandvarnare, spisvakt, flamskydd på säng/soffa, e-cigaretter.

■ **Äldre** 30 procent av dödsbränderna Drabbar ofta kvinnor 80+ med funktionsnedsättning. Cigaretter eller ljus som antänder kläder alternativt tekniskt fel vanlig brandsak.

■ **Självmord** 10 procent av dödsbränderna. Män 20-64 år. Gruppen det nästan aldrig pratas om.

■ **Rökande äldre kvinnor med funktionshinder** Säkra kläder, exempelvis syntet eller djurfibrer. Mobil sprinkler, e-cigaretter.

■ **Suicid** Stöd av operativ räddningstjänst? Grannar som hör brandvarnare?

förmågan att rädda liv. Trodde detta var väldigt ovanligt, när man vet att det kan vara full övertändning efter tre minuter. Men det är tydligt att de flesta bränder inte betar sig så. Det beror troligen på att de ofta börjar som glödbänder, eller blir begränsade på grund av tillgången på bränsle eller syre.

Ur rapporten framgår att vid en responstid på fem minuter räddas över 55 procent. Vid nio minuter börjar kurvan falla brant och efter 19 minuter räddas i stort sett ingen.

Runefors har också tittat på hur överlevande som är 65+ tagit sig ur brinnande bostäder men skadats:

39 procent tog sig ut på egen hand. 27 procent räddades ut av blåljuspersonal – i huvudsak räddningstjänst. 18 fick hjälp av granne, 8 av hemtjänst och 7 procent kom ut på annat sätt.

– Blåljus är en viktig aktör, men jag blev lite förvånad att den är så viktig.

PER LARSSON

Fotnot: Marcus Runefors presenterade forskningsresultaten på ett webinarium arrangerat av Fris, Föreningen räddningstjänster i samverkan.

LÄS MER

■ Marcus Runefors avhandling hittar du här: https://lup.lub.lu.se/search/ws/files/73105703/Marcus_Fatal-ResidentialFires.pdf

■ Rapporten om Brandsäkerhet för en åldrande befolkning, utgiven av Brandforsk, som han skrev tillsammans med forskare från Karlstads universitet finns här: www.brandforsk.se/wp-content/uploads/2021/01/Brandforsk_Brands%C3%A4kerhet-f%C3%B6r-en-%C3%A5ldrande-befolkning_Rapport-2.pdf

Målet: högst 60 döda i bränder

Målen fram till 2020 uppnåddes totalt sett inte. Nu har MSB satt upp nya, tuffare mål för hur många som omkommer eller skadas svårt i bränder fram till 2030.

– Vi fortsätter med målen och indikatorerna, för att få ett mått på det arbete som utförs och hur personskadorna utvecklas, säger Anders Lundberg, brandingenjör på MSB.

Bland de mål som satts upp kan noteras:

- Högst 60 omkomna per år i bränder.
- Högst 400 vårdade i slutenvård, högst 600 transporterade till vård per år.
- Högst 2 500 utvecklade bostadsbränder årligen, kostnader för egendomsskador minskar.
- Minst 90 procent av hushållen har fungerande brandvarnare, 80 procent handbrandsläckare och 70 procent brandfilt.

– Även hur kommunerna arbetar ska mätas bättre, vilket blir enklare för oss när MSB tar över tillsynen, säger Anders Lundberg.

I den nationella strategins nya inriktning finns 14 åtgärder som MSB, kommuner och andra aktörer bör arbeta med, de har delats in i fem områden.

- Systematiskt arbeta med stärkt brandskydd för riskutsatta.
- Riktade förebyggande kommunikationsinsatser.
- Utbildning i brandskydd i grundskolor.

- Följa upp fastighetsägares ansvar över brandskydd i flerbostadshus med fokus på brandvarnare.
- Verka för att kunna genomföra en första insats med kort responstid.

För att minska antalet omkomna och svårt skadade i bränder vill MSB se att brandskyddet anpassas mer efter individens behov.

För att minska antalet bränder totalt, både de som leder till räddningsinsats eller släcks på egen hand lyfts fyra mål fram: ökat antal fungerande brandvarnare, ökad omfattning av brandskyddsutrustning, ökad förmåga att hantera branden själv, samt högre riskmedvetenhet.

I målen som sattes för 2010-2020 sades att antalet döda skulle minskas med en tredjedel.

– Vi kom till 20-25 procent. Så det har gått framåt, saker har hänt.

Det sades också att antalet allvarligt skadade skulle minskas med en tredjedel, vilket man upplever ungefär uppnått. Hembesök, fungerande brandvarnare och annan släckutrustning skulle öka.

– För hembesök hade vi inget nollvärde när vi startade, men de har ökat. Även brandvarnare och släckutrustning har ökat. Kontentan är att visa områden har uppnått, andra har varit svåra att utvärdera och för vissa mål har vi inte riktigt nått ända fram, säger Anders Lundberg.

PER LARSSON

Färre döda
”Det har gått framåt, saker har hänt.”

Anders Lundberg, brandingenjör, MSB

Fokus på särskilt riskutsatta

■ MSB och Socialstyrelsen i samarbete

En ny vägledning för brandsäker bostad och stärkt brandskydd för särskilt riskutsatta har publicerats.

Den här gången har MSB tagit stöd av Socialstyrelsen i arbetet.

■ – När vi började omarbete vägledningen från 2013 insåg vi ganska snabbt att om den ska få genomslag måste Socialstyrelsen vara med, säger Anders Lundberg, brandingenjör på MSB.

Den nya vägledningen "Brandsäker bostad för alla - stärkt brandskydd för särskilt riskutsatta individer" är en del av den nationella strategin. Vägledningen ingår i ett paket med stödmateriel om totalt nio publikationer.

För MSB är samarbetet med Socialstyrelsen viktigt för att nå ut till rätt målgrupper.

– Och det är inte räddningstjänsten, utan kommunens vård- och omsorgsförvaltningar, hemtjänsten. Då krävs att vi rör oss inom Socialstyrelsens ramar för att få materielen publicerat på deras webbplats, i kunskapsguiden som är deras

Vägledning

"Vi ger exempel på hur man identifierar särskilt riskutsatta, bedömer deras behov och vilka åtgärder som behöver sättas in."

Anders Lundberg, brandingenjör, MSB

språkrör, säger Anders Lundberg.

Vägledningen ger råd och stöd hur man ska tänka, arbeta, vilka lagar man har att förhålla sig till.

Problemet med omkomna i bränder lyfts och hur man skapar förutsättningar för ett stärkt brandskydd.

– Vi ger exempel på hur man identifierar särskilt riskutsatta, bedömer deras behov och vilka åtgärder som behöver sättas in.

En bilaga till vägledningen handlar enbart om juridik. Minst elva olika lagstiftningar finns inom området, dessa behöver man ta hänsyn till vilket sätter sina spår i arbetet.

Bland övrigt materiel finns

en intressant film om problem-bilden. Anhöriga till äldre med funktionsnedsättning förses på olika sätt med utrustning som simulerar de äldres nedsättningar i form av hörsel, syn, rörlighet med mera och utsätts för en situation där brandlarmet går och de ska agera. Problemet blir talande.

Utöver det finns i paketet också presentationsmateriel och informationsblad för beslutsfattare; webbutbildning, presentationsmateriel, bedömningsstöd och checklista för handläggare och utförare; broschyr för privatpersoner.

Det tidigare begreppet individanpassat brandskydd har bytts ut mot stärkt brandskydd för särskilt riskutsatta individer.

– Det är gjort för att förtydliga att det är förstärkningar av brandskyddet som behövs på ett individuellt plan.

PER LARSSON

Fotnot: Filmen kan ses här: <https://www.msb.se/sv/aktuellt/nyheter/2020/december/sa-ska-dodsbrander-forebyggas/>

Pandemin skapade digitala hembesök

Sedan 2014 har Brandkåren Attunda gjort runt 4 000 hembesök om året.

Det sprack när pandemin slog till.

– Nu gör vi digitala hembesök i stället, säger Mats Kumblad, distriktschef i Sol-lentuna.

■ Projektet med digitala hembesök startade i höstas.

Personalen har varit i flerfamiljshus och delat ut lappar med QR-kod, där mottagarna via QR-koden kan logga in och ladda ner Attundas film om brandsäkerhet i hemmet direkt i mobilen eller motsvarande.

– Vi delade ut 3 000 lappar och uppskattar att cirka 30 procent av mottagarna har tittat på filmen, säger Kumblad.

I filmen knacker brandman-nen Kristina Gissler på hos en

lägenhetsinnehavare. Hon informerar om vikten av brandvarnare och att kontrollera dess funktion, vikten av handbrandsläckare och brandfilt, samt om hur man lämpligen beter sig om det börjar brinna, inte minst om det brinner i en annan lägenhet eller i trapphuset.

Tidigare vid fysiska hembesök har Attunda lagt en lapp med information i brevinkastet om ingen öppnat, i framtiden kommer man använda lappen med QR-koden för att fler ska kunna se filmen.

– Vi går aldrig in i bostaden. Men vi ser att våra fysiska besök fått en synergieffekt. En granne frågar, vad gjorde brandkåren hos dig? Får besöket återgivet och konstaterar: jaha, jag måste också kolla brandvarnaren.

Brandkåren Attunda har sex

medlemskommuner med runt 300 000 invånare. Mats Kumblad uppskattar att runt hälften av dem nåtts av informationen om brandsäkerhet i hemmet sedan 2014.

– Vi började med flerfamiljshus och har sen gått vidare till även radhus där vi bland annat pratar om brandskydd på vindar. För vår personal har objektskänningen ökat, de har möjlighet att kolla trapphus, källare och vindar.

Filmen till det digitala hembesöket (2,39 min) finns tillgänglig på Attundas webbsida: www.brandkaren-attunda.se/privatperson/brandsakerhet-i-hemmet/ och på Youtube: <https://youtu.be/yVtWPD-vZ-YA>

PER LARSSON

Civila insatspersoner ökar trygghet och säkerhet

Civila insatspersoner (cip) kan göra stora insatser för att öka trygghet och säkerhet i glesbygdsområden. Det konstateras i en avhandling från Linköpings universitet.

■ 2014 startade räddningstjänsten i Medelpad en satsning på förstärkt medmänniska, ett annat namn för cip. Efter en treårig projekttid har verksamheten fortsatt. Elina Ramsell, Linköpings universitet, har följt arbetet.

Erfarenheterna från Medelpad är att verksamheten i stort sett fungerat mycket väl. Den upplevda tryggheten har ökat. Trots de frivilligas relativt låga formella kompetens – en kort introduktionsutbildning – gör de ofta stor skillnad genom att snabbt vara på plats, göra en första insats samt informera räddningstjänsten om läget på olycksplatsen. I ett konkret fall lyckades de frivilliga få ut alla djur ur en brinnande ladugård, vilka annars sannolikt brunnit inne.

En positiv bieffekt är att samhörigheten på orterna stärkts.

Medelpad var först i landet med satsningen som sedan spridit sig över landet.

– Samhällets resursbrist är en viktig förklaring till att det vuxit så kraftigt. Det finns ett tydligt behov och den upplevda nyttan är stor, säger Elina Ramsell och fortsätter:

– Samtidigt kan en mer formell samverkan med etablerade frivilligorganisationer

upplevas som mer resurskrävande för räddningstjänsten, även om dessa organisationer har en större kunskap och kan göra mer.

Cip eller förstärkta medmänniskor är personer som efter enklare utbildning lämnas för att rycka ut till bränder och olyckor. På plats genomför de en första insats och förbereder den vanliga räddningstjänstens ankomst.

Även om erfarenheterna är övervägande positiva finns också utmaningar, det gäller kanske främst it-stöd. De frivilliga i Medelpad använde SMS och relativt enkla appar där de meddelades om larm, plats för händelsen och information om vad som hänt.

– Att utveckla ett it-stöd som fungerar både för frivilliga och professionella är nog den största utmaningen för CIP i framtiden, säger Elina Ramsell.

Avhandlingen visar också att räddningstjänstens inställning till denna typ av insatser ändrats markant. I en första fallstudie i mitten av 00-talet uppfattades dessa frivilliga som mer eller mindre onödiga. Tio år senare drogs det första försöket igång och i dag anses civila insatspersoner på många platser som ett nödvändigt komplement till samhällets vanliga resurser.

Elina Ramsell

70 miljoner mot naturolyckor

■ Sju kommuner fick under 2020 bidrag på drygt 70 miljoner för insatser mot naturolyckor.

Arvika kommun som gjort omfattande insatser mot översvämning, och de senaste åren fått runt 90 miljoner, fick för 2020 31,8 miljoner.

För insatser mot översvämning fick Arboga 18,6, Härryda 7,3 och Vansbro 3 miljoner kronor.

För skydd mot ras och skred fick Orust 7,9 miljoner, Lerum 1,2 och Sollefteå drygt 600 000 kronor.

– Både Arvika och Vansbro har byggt omfattande översvämningsskydd. Orust har fått bidrag för att skredsäkra

de centrala delarna av Henån. Vi ser generellt att översvämningssprojekten är dyrare jämfört med åtgärder som skyddar mot ras och skred, säger Erik Bern på MSB.

Det är bara kommuner som kan söka statligt bidrag till förebyggande åtgärder mot naturolyckor.

Utöver de drygt 70 miljoner som MSB fördelade till kommuner fick länsstyrelserna drygt 4 miljoner kronor till deras arbete enligt översvämningssförordningen.

Ansökningsperioden för 2021 har öppnat och senast den 1 augusti måste ansökningar vara inskickade.

Handboken sträcker sig över stora delar av den verksamhet som bedrivs i en kommun. Ett område är dricksvatten.

FOTO: THOMAS HENRIKSON

Nu finns samlat stöd för kommunal krisberedskap

Det finns mycket stöd att få – men det är väldigt utspjutt och ibland svårt att hitta.

Därför håller MSB och SKR på att ta fram en digital handbok i kommunal krisberedskap.

■ Enligt projektledaren Alexandra Ejner på MSB har kommunerna länge påtalat att det saknas ett samlat stöd inom krisberedskap.

– Det är svårt att få en överblick över det krisberedskapsarbete som berör olika verksamheter i en kommun och man måste vända sig till många olika myndigheters och branschorganisationers sidor för att hitta stöd, konstaterar hon.

Tillsammans med Sveriges kommuner och regioner, SKR, har MSB identifierat olika områden där man ska samla stödet och anpassa det till kommunernas verksamheter. Områdena spänner över stora delar av den breda verksam-

Utmaning

”Texterna ska ge en överblick inom området, men måste även vara konkreta och ge handfasta tips.”

Alexandra Ejner, MSB

het som bedrivs i en kommun, exempelvis räddningstjänst, dricksvatten, energiförsörjning, IT och skola/förskola. Kommunerna har varit med och tyckt till om vilka delar som skulle tas an först.

Målgrupperna är kommunernas beredskapssamordnare och verksamhetsansvariga. Flera kommuner har bidragit med skribenter till olika kapitel och ingår också i referensgruppen tillsammans med länsstyrelser.

– Den största utmaningen är att stödet ska passa både den som är ny som beredskapssamordnare och den som har jobbat en längre tid.

Texterna ska ge en överblick inom området, men måste även vara konkreta och ge handfasta tips, säger Alexandra Ejner.

De första kapitlen i handboken – övergripande processer, dricksvatten och räddningstjänst – publicerades på MSB:s webb i somras och nya tillkommer löpande fram till årsskiftet. Flera nya kapitel har publicerats under mars månad (msb.se/handbokikommunalkrisberedskap).

MSB:s Filip Stegander är biträdande projektledare och säger att alla områden har sina utmaningar.

– Vissa områden är väldigt stora, samhällsplanering är ett sådant exempel. Det innehåller allt från klimatanpassning till stadsplanering. Ibland finns det så mycket material att det är svårt att göra avgränsningar. Återkommande respons från referensgruppen är att texterna behöver kortas ner, de efterfrågar själva kärnan.

Alexandra Ejner säger att mycket handlar om att hänvisa till fördjupningar och lyfta exempel på hur kommuner har jobbat inom den aktuella frågan.

– Ofta söker de stöd från andra kommuner inom det egna länet. Här vill vi underlätta att ta inspiration från kommuner som kanske ligger lite längre ifrån geografiskt.

Projektledarna berättar att gensvaret från myndigheter och branschorganisationer, som ställer upp som bollplank, är positivt.

– De ser det som en möjlighet att nå ut med sina vägledningar och budskap i fler kanaler än sina egna. Det är så vi vill ha det, vi måste hjälpas åt att lyfta bra exempel och stöd. Vi försöker trycka på att krisberedskapen inte bara är beredskapssamordnarens ansvar, grunden är att arbeta tillsammans, avslutar Alexandra Ejner.

MARIA HANSEN

Rekordmånga insatser

Förra året genomförde MSB fler insatser än någonsin tidigare.

■ Ökningen beror framförallt på fler nationella insatser. 144 av 260 insatser 2020 genomfördes i Sverige. Hanteringen av covid-19 och släckningsinsatser under sommarens skogsbränder gav många insatser.

– Under perioden 23 april till 20 september fick MSB begäran om önskat luftburet stöd till mer än 60 bränder i skog och mark, säger Petronella Norrell, chef för enheten för internationella insatser och civilskydd.

I pandemins spår har MSB bland annat stöttat med personal, uppbyggnad av tält, tagit hem utlandssvenskar, mäklat resurser som handsprit, ansiktsskydd, nitrithandskar med mera.

Internationellt har flest biståndsinsatser genomförts i Sydsudan (12) och Etiopien (11). Ekonomiskt gjordes den största insatssatsningen i Centralafrikanska republiken med 64,5 miljoner.

MSB har också genomfört insatser som ska öka förmågan i andra länder och hos internationella aktörer att förebygga, hantera och återhämta sig från kriser och katastrofer. Det har bland annat skett i Irak, Bangladesh, Nepal, Kambodja och Filippinerna.

Översvämningsskydd till Ukraina, sjukvårdsmateriel till Libanon och materiel till flyktingläger i Grekland är andra insatser som genomförts.

– En stor del av de internationella insatserna var humanitära. De största var de stora boende- och kontorsinsatserna i Centralafrikanska republiken, Sydsudan och i Demokratiska republiken Kongo.

Totalt genomfördes internationella insatser för 253,5 miljoner kronor. Sida var störst finansär med 165,6 miljoner, regeringskansliet stod för 72,6 miljoner. Övriga finansärer var EU (14,8) och FN (0,5).

Sommarens skogsbränder var orsak till många insatser.

FOTO: PAVEL KOUBEK

Maria Albertsson är brandman på Donsö och nöjd med sitt omklädningsrum. "Fast helst skulle jag vilja ha gemensamma omklädningsrum", säger hon.

FOTO: DANIEL WIRGÅRD

Vill ha gemensamma omklädningsrum

■ Ombyte och dusch i separata bås – lika för alla

Nästan hälften av kvinnorna i räddningstjänsten tycker inte att deras omklädningsrum håller samma standard som männens.

■ Föreningen Kvinnor i räddningstjänsten, Kirtj, skickade ut en enkät till sina medlemmar. 123 personer svarade.

En klar majoritet, 84 procent, svarar att deras arbetsplats har omklädningsrum för kvinnor.

Betydligt färre, 55 procent, tycker att de är lika bra som männens.

– Mycket längre att springa till larmkläderna. Det ligger på fel våning, i fel ände av stationen, en nödlösning, skriver någon.

På tok för litet. Saknar till skillnad från herrarnas bastu

och relax, är andra återkommande synpunkter.

Det är heller inte ovanligt att vara tvungen att gå genom herrarnas omklädningsrum för att komma till tvättmaskinen.

Maria Albertsson är sekreterare i Kirtj, och den som har sammanställt svaren. Styrelsen är inte direkt förvånad över resultatet.

– Samtidigt hade vi hoppats att det skulle ha hänt mer. Det här är väl ungefär likadant som det såg ut för fem år sen.

Bland dem som svarat är flest brandmän på heltid. Nästan lika många är brandmän eller styrkeledare i en deltidskår. Det går inte att se någon tydlig skillnad i villkoren beroende på anställningsform.

Maria Albertsson är brand-

man i deltidskåren på Donsö, Räddningstjänsten Storgöteborg, och tycker att hennes omklädningsrum är bra.

– Fast helst skulle jag vilja ha att det vore gemensamt.

I en uppföljande rapport har Kirtj intervjuat personal som har gemensamma omklädningsrum där ombyte och dusch sker i separata bås, lika för alla.

Rapporten ser inga nackdelar, men många fördelar. Framförallt blir lagandan bättre när alla är med i diskussionerna och får samma information. Snabbare flöde vid larm är ett annat plus.

– Vi hoppas att tankarna ska sprida sig till organisationer som ska bygga nytt eller bygga om, säger Maria Albertsson.

Uppsala Brandförsvär hör till dem som har nappat. Tre av deras heltidsstationer, Bärby, Fyrislund och Östhammar, ska byggas om, liksom deltidstationen i Almunge.

– **Vi har fastnat för** gemensamma, könsneutrala omklädningsrum, efter att ha tittat på hur Brandkåren Attunda har gjort, säger ekonomichefen Mikael Lundkvist.

Förutom att det ger lika förutsättningar för alla, ser ekonomichefen också att det är ett effektivt och flexibelt sätt att använda lokalerna. Organisationen behöver inte gissa nu hur många kvinnor, män eller transpersoner som jobbar på brandstationen om tio år.

ANNIKA LINDQVIST

Attundas modell sprider sig

Attunda Brandkår har fått mycket uppmärksamhet för sin nya station i Sollentuna, som inte har separata omklädningsrum för män och kvinnor. Istället finns enskilda omklädningsbås och individuella duschbås för alla.

■ Också internationellt har modellen blivit känd. Den lilla staden Sysmä i södra Finland invigde i fjol sin nya station, inspirerad av Attundas modell.

– Vår gamla station hade vi i 50 år. Vi hoppas att den nya ska stå ungefär lika länge, och vi har funderat på vad som behövs i framtiden. Troligen får vi fler kvinnor som brandmän, säger Taneli Rasmus, som var teknisk chef när Sysmäs nya station byggdes.

En annan nödvändig förändring var att säkerställa en bra sanering efter insats. Också där fyller Attunda-modellen de behov Sysmä ser framför sig.

– Vi får bästa möjliga sanering för alla anställda, och vi behöver inte hålla på och gissa hur många kvinnor vi har i framtiden och låsa fast oss med storleken på omklädningsrummen. Lösningen främjar dessutom allas integritet.

Finlands regering har tillsatt en arbetsgrupp för att främja jämställdhet och mångfald i räddningstjänsten.

Störst andel kvinnliga brandmän i Dorotea

■ I Dorotea är fler än var fjärde brandman i utryckningstjänst (27,8 procent) kvinna.

Samtidigt finns det tio kommuner som inte har någon kvinnlig representant alls.

Det visar siffror i den årliga utgivningen av Öppna jämförelser som tas fram av SKR och MSB.

Högst andel

27,8: Dorotea
23,5: Bjurholm
22,7: Norsjö
21,6: Eda
20,0: Åsele

Lägst andel

0,0: Bromölla, Gnosjö, Haparanda, Höganäs, Oxelösund, Skinnskatteberg, Skurup, Stafanstorp, Tranås, Östra Göinge
1,5: Danderyd, Lidingö, Solna, Stockholm, Sundbyberg, Täby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö, Österåker

Container trygghet vid kris

En container kan trygga säkerheten vid kris.

Kall i Åre kommun är först i en regional satsning på lokala resurser för service och trygghet (SOT-punkter). Engagemang och samsyn har på förhållandevis kort tid resulterat i en Jämtlandsmodell sedan stormen Hilde 2013.

– Det är nog svårt att hitta projekt som gått så otroligt smidigt som arbetet med SOT genom samverkan mellan kommuner, länsstyrelse och civilsamhälle. Alla har varit eniga om perspektiven och planerna har rullat på, säger Tommy Sjöling, som varit ansvarig på Länsstyrelsen i Jämtlands län för arbetet.

Sedan förra våren har Kall, norr om centralorten Järpen i Åre kommun, sin egen service- och trygghetspunkt med dess container vid lanthandeln som nav för olika resurser.

På en liten yta, naturskönt i sluttning ner mot Kallsjön, finns lanthandel, skola, äldreboende och räddningstjänst samlat.

Lars-Åke Landström, som även leder det lokala räddningsvärdet, är driftansvarig för SOT-punkten i samarbete med Åre kommun.

– Enkelt och en riktigt bra trygghet i händelse av kris, sammanfattar han och berättar om de olika funktionerna med det dieseldrivna reservverket på 70 kilovoltampere för att hålla igång lanthandel och drivmedelsanläggning samt varmluftskanonen på 50 kilowatt som kan värma delar av skolan.

Resurser som kan komma till användning vid el- eller fjärrvärmeavbrott.

Lars-Åke Landström är driftansvarig för SOT-punkten i samarbete med Åre kommun.

FOTO: PRIVAT

Sedan förra våren har Kall i Åre kommun sin egen service- och trygghetspunkt med dess container vid lanthandeln som nav för olika resurser.

FOTO: PRIVAT

– Ett scenario är att evakuera äldre från boendet till skolan om det skulle uppstå problem med värmeförsörjningen.

– Under första året med SOT-punkten har vi startat el-

verket tre gånger och precis varit på väg att ansluta när elen kommit tillbaka, säger Lars-Åke Landström.

Tommy Sjöling lyfter fram lokalbefolkningens engagemang som en grund för att bygga upp SOT-punkter i respektive kommun.

– Man har verkligen ställt upp mangrant och det är också ganska naturligt för det är inte så ofta som det sker så tydliga satsningar längst ut i en kommun och SOT-punkten bidrar verkligen till trygghet om något skulle inträffa.

Egentligen initierades arbetet av handlaren i Valsjöbyn, nära norska gränsen i Krokoms kommun. Sårbarheten som blev uppenbar under höststormen Hilde för åtta år sedan ledde till ett arbete med att förstärka den lokala tryggheten.

– Ett viktigt grundläggande arbete gjordes för att se både till behoven genom kommunens serviceplan och arbetet med RSA på lokal nivå. Men när man nådde taket och behövde hitta vägar för finansiering så flyttades arbetet över till länsnivå genom Service-Z, ett forum för länets åtta kommuner, Region Jämtland-Härjedalen och länsstyrelsen, säger Tommy Sjöling.

Lokala förutsättningar gjorde att Kall blev första punkt. Men för småorter som Stora Blåsjön, Valsjöbyn-Rötvi-ken, Borgvattnet och Lillhärdal runt om i länet planeras nu motsvarande SOT-punkter med upphandlingsfasen initialt.

Kall-satsningen har finansierats genom EU:s landsbygdsprogram.

– SOT har ett serviceper-

spektiv med grundläggande kommersiell service som möter krisberedskapsperspektiv, och den gråzon som det innebär ger tyvärr vissa svårigheter för bland annat ansvarsområden och finansiering, säger Tommy Sjöling, som konstaterar att de delar som SOT ska täcka in ryms inom de sju områden som MSB prioriterar.

Han lyfter fram Lillhärdal i södra delen av länet som exempel på den krisresurs som en lokal lanthandel kan vara.

– Handlaren där hade bara varit igång en kort tid sommaren 2018 när de svåra skogsbränderna härjade. Det blev verkligen en naturlig informations- och kommunikationspunkt med stab, tross och ledningsplats för delar av brandbekämpningen.

FREDRIK MÅRTENSSON

Förödelsen hos Polarb

En augustikväll hände det som inte fick hända vid Polarbröds anläggning i Älvsbyn.

Något gick fel och på det följde en rad olika omständigheter som tillsammans med historiken kring byggnaden, medförde stora konsekvenser för företaget, dess anställda och orten.

■ De lärdomar som går att dra efter denna tråkiga händelse, kan sammanfattas med ”det gäller att fånga de små händelserna innan de blir stora och i det stora mer se till helheter snarare än detaljer”.

■ Varför blev det så här?

När branden var ett faktum, skrevs i media att en liten brödbit orsakat en totalskadad fabrik.

Är detta möjligt tänkte många, i dag, i Sverige, med alla de regler och rutiner som finns kring byggnation och brandskydd?

Vad hände egentligen? Vad kunde ha gjorts? Vad hade gjorts? Det är frågor som vi är många som ställer oss.

I den olycksutredning som Christer Björkman vid Umeå Brandförsvär genomfört och som Ulf Bergholm vid MSB ansvarat för, framkommer en

hel del intressanta men i stora stycken redan kända lärdomar.

Och det är just detta, att det i allt väsentligt inte är helt nya erfarenheter som kanske är det stora bekymret och där lärandet är extra viktigt.

För visst vet vi som jobbar med brandskydd att bränder i större byggnader som byggs till, byggs om och där verksamheten förändrats över tid är ett stort problem?

Med detta sagt, vill jag tydliggöra att Polarbröd i Älvsbyn verkligen inte är ensamma om denna typ av problem, men att de var de som hade ”oturen” denna gång. Om vi alla inblandade aktörer försöker ta ordentlig lärdom, kanske vi på sikt kan minska antalet liknande bränder i framtiden.

MATTIAS SJÖSTRÖM

Branden slutade i en katastrof för Polarbröd, med totalförstörd fabrikslokal.

Hur kunde det gå så illa?

■ En brandcell var 9 350 kvadratmeter och inte sprinklad

Vid stora och komplexa händelser är det sällan en enskild faktor som är avgörande för hur utgången av händelsen blir.

Något gick fel och på detta följde en rad olika omständigheter som tillsammans med historiken kring byggnaden medförde stora konsekvenser.

Polarbröds fabrik uppfördes 1976 och omfattade då 2 150 kvadratmeter. Sedan dess har verksamheten utvecklats, om- och tillbyggnader skett i olika etapper (11 – se tips och fakta).

Före branden omfattade anläggningen tre produktionslinjer, en avdelning för tillredning av smörgåsar och ett fryslager.

Ytan uppgick till 13 500 kvadratmeter. Den var fördelad på åtta olika brandceller, där sju av dem låg på mellan 600-700 kvadratmeter. Den åttonde ut-

gjordes av en 9 350 kvadratmeter stor brandcell som inte var sprinklad (8).

Det fanns även ett antal av försäkringsgivaren tillåtna avsteg i det automatiska brandlarmet, bland annat ingen detektering av brand eller rök i svalbanorna samt under produktionstid fränkopplade rökdetektorer (5).

I de bygglov som berör Polarbröd har varje tillbyggnad behandlats var för sig och det saknas dokument som beskriver anläggningens brandskydd i sin helhet (12).

När en fastighet byggs om och till flera gånger och bygglov söks, finns en stor risk att helheten i brandskyddet missas.

Brandskyddsbeskrivningen måste förutom den tillbyggda delen, även behandla de delar

som berör den befintliga byggnaden, exempelvis utrymning, brandceller och brandventilation (13).

Tillsyn av brandskyddet har skett regelbundet. Fram till 2004 genomfördes den vartannat år men sedan 2004 har tillsynsintervallerna glesats ut något.

Sannolikt en effekt av att kommunen i högre grad har fått bestämma intervallen sedan lag om skydd mot olyckor tillkom 2004.

Vid tillsynerna har en genomgång av det systematiska brandskyddet genomförts i kombination med rundvandring och stickprov.

År 2000 syntes några anmärkningar vid tillsyn, men sedan dess har inga anmärkningar noterats. Senaste tillsynen genomfördes 2017 (14).

Runt om i Sverige finns i dag många liknande byggnader som Polarbröd i Älvsbyn. Allt fler stora och komplexa byggnader byggs, som fabriker, köpcentra och höga bostadshus.

Då vi redan i dag vet att det över en längre tid uppstår problem med brandskyddet, särskilt då byggnader förändras och skiftar verksamhet, kommer det bli allt mer viktigt att se till helheten.

Och kanske lite extra i de anläggningar som frekvent byter verksamhet, som industrihotell. Där kan snabbt den enes brist få stora konsekvenser för annans verksamhet.

Ska man sammanfatta lärdomarna från denna utredning, syns värdet i att fånga de små händelserna och tillbuden tidigt. De kan ge bra underlag för

riskbedömningar och framtida åtgärder.

Andra lärdomar är:

■ Särskilt beakta helheten i ett brandskydd, då fastigheter byggs om eller till över tid.

■ Att även godkända avsteg i brandskyddet kan få förödande konsekvenser.

■ Att automatisk vattensprinkler också är den enda brandtekniska installationen som, enligt bygglagstiftning, medger brandsektioner som är större än 5 000 kvadratmeter. I annat fall krävs att man analytiskt räknar fram motsvarande skydd.

Utöver den olycksutredning som denna artikel tar sin utgångspunkt från, finns även en insatsutredning gjord av Uppsala Brandförsvär.

röd

FOTO: JENS ÖKVIST/TT

Från liten brand till totalbrand

Polarbröds fabrik startades efter att ha stått still över helgen. I samband med uppstarten kl. 22.21 uppstod någon form av problem, vilket krävde personalens uppmärksamhet. Då inträffade något som händer lite då och då. Brinnande degrester och mjöl passerade ut från ugnen och ut på upptransporten (1 – se tips och fakta).

Just vid detta tillfälle fanns ingen kvar vid upptransporten som direkt kunde uppmärksamma problemet.

Det fick till följd att det uppstod brand på den så kallade upptransporten. Vad som heller inte märktes just då var att de brinnande degrester-na fortsatte in i den så kallade svalbanan (2).

Branden på upptransporten uppmärksammades av personal på avstånd och en släckinsats genomfördes med hjälp av handbrandsläckare (3).

Släckinsatsen var lyckad och när man var i färd med att se över skadorna upptäckte man att det rök från svalbanan, en 50 meter lång innesluten bana i produktionslokalens tak (4, 5).

Ny släckinsats påbörjades och samtidigt trycktes larmknappen till brandlarmet in och brand- och utrymningslarmet aktiverades.

Ungefär samtidigt detekterade rökdetektorer i ventilationssystemet att något var fel och stängde ner ventilationen till svalbanan.

Branden i svalbanans inneslutning uppe i taket angreps med hjälp av slang från en inomhusbrandpost.

Men branden i inneslutningen var svår att komma åt (6). Brand och rök trängde

Midnatt, takkonstruktionen är intakt men branden har spridit sig upp till samtliga ventilationsutrymmen och ventilcentraler som står på taket.

FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN

ut från svalbanans olika öppningar.

Produktionslokalen fylldes allt eftersom med svart rök. Efter några minuter tvingades personalen evakuera byggnaden.

Den intryckta larmknappen hade aktiverat det automatiska brandlarmet som larmade ut räddningstjänsten via SOS kl. 22.30. Ett tekniskt problem medförde en tidsfördröjning, vilket försenade räddningstjänsten med omkring fem minuter.

När räddningstjänsten anlände kl. 22.47 möttes de av kraftig rökutveckling från rökluckorna på taket (7, 8). Insats påbörjades från taket men när andningsluften tröt för brandmännen ändrades inriktningen.

Nu, omkring 35-40 minuter efter brandstart, genomfördes ett första angrepp i själva produktionslokalen mot den brand som fått ordentligt fäste i svalbanan och dess omgivning.

Men likt tidigare släckförsök var det svårt att komma åt branden i svalbanan och dess inneslutning.

Rökutvecklingen och ris-

kerna inne i byggnaden ansågs, efter cirka 10-15 minuters släckförsök, vara allt för stora och invändig släckinsats avbröts.

Ventilationssystemet som ombesörjde de tre olika produktionslinjerna i fabriken var sammankopplade med ett icke brandsäkert spjäll, vilket fick till följd att branden snabbt spred sig vidare i produktionslokalen (9).

En omfattande brand i en 9 350 kvadratmeter stor brandcell är en svår uppgift, för att inte säga omöjlig (10). Räddningstjänsten fokuserade på att skydda mjölsilorna och ammoniakanläggningen. Men efter en kraftig smäll/explosion kl. 02.32 avslutades även dessa insatser.

Ingen aktiv räddningsinsats genomfördes förrän vid sjutiden på morgonen. Då återupptogs arbetet och fokus låg då på att skydda ammoniakanläggningen, vilket man lyckades med.

När brandens intensitet gått ner och situationen kunde överblickas, konstaterades att förödelsen var mycket stor och hela fabriken i praktiken ödelagd.

Polarbröds anläggning två dagar efter branden.

FOTO: RÄDDNINGSTJÄNSTEN

ERFARENHETER

Tips och fakta

- Systematisk incidentrapportering inom verksamheten.
- Systematisk genomgång och analys av förekommande risker/tillbud i verksamheten.
- Övervakningssystem som upptäcker och släcker brand på upptransporten.
- Automatiskt brandlarm fanns och var utformat enligt SBF 110.
- Var särskilt observant på effekterna som följer av godkända avsteg i automatlarmet, exempelvis att det inte fanns detektorer i svalbanan.
- Släcksystem i svåråtkomliga delar, som svalbanan.
- Automatisk vattensprinkler i produktionslokalen hade begränsat branden.
- Att automatisk vattensprinkler också är den enda brandtekniska installationen som, enligt bygglagstiftning, medger brandsektioner som är större än 5 000 m². I annat fall krävs att man analytiskt räknar fram motsvarande skydd.
- Flera ventilationssystem var sammanbundna och saknade brandsäkert spjäll, vilket sannolikt bidrog till en snabbare och

mer omfattande brandspridning i inledningsskedet.

10 Utforma byggnaden så att omfattande brandspridning inom byggnaden begränsas. Exempelvis med brandceller, brandsektioner, brandtekniska installationer eller en kombination av dessa (BBR 19, avsnitt 5:56 Skydd mot omfattande brandspridning).

11 När fastigheter byggs om och till flera gånger finns en stor risk att helheten missas.

12 Brandskyddsbeskrivningen måste förutom den tillbyggda delen även behandla de delar som berör den befintliga byggnaden, exempelvis utrymning, brandsektionsstorlek, brandceller och brandventilation.

13 Den revidering av plan- och bygglagen som genomfördes 2011 ger myndigheten möjlighet att tidigt ta del av dokumentation som säkerställer att de tekniska egenskapskraven uppfylls och att helheten beaktas.

14 Scenariobaserad tillsyn utefter tillsynshandbokens sju steg skapar förutsättningar att hitta kritiska områden och föreslå åtgärder för att minska dem.

Nya risker med allt fler litiumjon-batterier

■ Fler bränder med el-sparcyklar och el-cyklar

Produkter med litiumjon-batterier blir allt vanligare i vår vardag och utvecklingen av nya produkter går snabbt.

De flesta av oss har flera produkter med litiumjon-batterier hemma som vi laddar regelbundet.

■ Men vilka risker medför det? Hur kan vi inom räddningstjänsten hantera bränderna och bidra i det förebyggande arbetet och vilken information bör vi ge till våra invånare kring riskerna och hanteringen?

Storstockholms brandförsvaret (SSBF) har under lite mer än ett år haft ett särskilt fokus på litiumjon-relaterade bränder och tittat noggrannare på 19 händelser med batterier.

Det har resulterat i 16 kompletterande händelserapporter och tre förstudier (två bränder 2019 och övriga 2020).

Även om antalet händelser som studerats är begränsat kan det ändå vara intressant att sammanställa och analysera information och resonera kring fortsatt arbete.

Vid samtliga utredningar har man försökt svara på samma sex frågor (se separat ruta) för att underlätta en analys och sammanställning.

En sammanställning av bränderna har precis publicerats.

Sju av bränderna involverade el-cykel/batteri, fem el-sparkcykel och liknande.

Resterade bränder var relaterade till powerbank, mobiltelefon, dator, elbil och radiostyrt modellfordon.

Bränderna var utspridda över året och över dygnets timmar men med tyngdpunkt på dag (11 st 06.00-18.00) och kväll (sex st 18.00-24.00).

Bränderna hade uppstått under laddning, ej under laddning, när produkten användes och efter överkan.

Hälften av bränderna hade uppstått i den enskildes boendemiljö (lägenhet sju st, villa/radhus två st) och resten i verksamhets- eller företagsrelaterad miljö (ex företag i flerbostadshus, cykelverkstad, kontor, garage, hotellrum, kulvert).

De bränder som fanns med i sammanställningen hade alla skett med anledning av termisk rusning (beror på att batteriet blivit instabilt vilket ger en accelererande temperatur-ökning).

Vid de flesta av bränderna hade brandförloppet varit hastigt och kraftigt. Man konstaterade också att bränderna i dessa batterier ofta var svårsläckta men att de oftast brann ut av sig självt när bränslet tog slut.

Flera av bränderna spreds från startföremålet till omgivning.

SEX FRÅGOR

- Vad var det som brann?
- När inträffade branden?
- I vilken miljö startade branden?
- Hur brann föremålet?
- Hur har brand- och rökspridning skett?
- Hur har det tekniska brandskyddet fungerat?

ningen på grund av det kraftiga och hastiga förloppet. Föremålets position i rummet och närhet till brännbart material var avgörande för brandförloppet.

Dock hade brand- och rökspridning generellt stannat inom brandcellen där branden startade. Det konstaterades också att det byggnadstekniska brandskyddet fungerat som det var tänkt.

I slutsatserna konstaterades att det i dagens samhälle finns litiumjon-batterier i väldigt många produkter och bedömningen, med stöd av denna begränsade studie, är att riskerna för brand i litiumjon-relaterade produkter är liten.

Får man en termisk rusning kan dock konsekvenserna bli stora.

Bränder med batterier som kommer i termisk rusning i närheten av brännbart material kan leda till rumsbrand och kan medföra skador på personer som aktivt försöker släcka bränderna eller flyttar det brinnande föremålet till det fria.

ANNA ANDERSSON CARLIN

Storstockholms rekommendationer

Storstockholms sammanställning ledde till rekommendationer till den egna räddningstjänsten kring utveckling inom tre områden:

- Den enskilde och verksamheter.
- Organisatoriskt och tekniskt brandskydd.
- Egen uttryckande operativ personal.

Bland förslagen kring fortsatt arbete finns:

- Information till enskilda och verksamheter kring riskerna med brandspredning och inandning av brandröken.
- Framtagande av rutiner för laddning.
- Etablerade åtgärder för hur verksamheter ska hantera en rusning av batterier samt hur dessa ska förvaras.
- Förslag på förstärkning av byggnadstekniskt brandskydd då exempelvis företag bedriver verksamhet med batterier i flerbostadshus.
- Kompetensutveckling för uttryckande personal inom insatsmetodik, riskbedömning samt hantering av risker vid litiumjon-relaterade bränder.

FAKTA

Hämtat ur MSB:s vägledning Räddningsinsats där litiumjonbatterier förekommer

■ **Termisk rusning** kan ske av flera anledningar: ex mekanisk påverkan (deformation pga yttre påverkan som slag eller stötar), elektrisk påverkan (ex återkommande djupurladdning eller överladdning), kortslutning i battericell (pga misstag eller föroreningar i tillverkningsprocessen) eller termisk påverkan (pga inre eller yttre värmpåverkan som vid en brand i eller runt batteriet).

■ **Utsläpp av farliga gaser.** Vid termisk rusning frigörs ett antal olika gaser som kan vara giftiga och retande för inandning, ex väteklorid, vätecyanid samt vätefluorid.

■ **Återantändning.** Det finns en risk att batteriet kan återantändas efter att kylning avbrutits. Enligt erfarenheter från inträffade bränder kan detta ske från två timmar till flera dygn efter avslutad kylning.

Erfarenheter

Anna Andersson Carlin och Mattias Sjöström medverkar under Erfarenheter med sammanfattningar av olycksundersökningar inskickade till MSB, samt egna arbeten. De tar gärna emot synpunkter och tips.

Du kan även kontakta MSB på e-post: olycksutredning@msb.se
Undersökningarna på nätet: www.msb.se/sv/verktyg--tjanster/olycksutredningar-fran-kommuner/

Kontakt

Anna Andersson Carlin
anna.anderssoncarlin@msb.se

Mattias Sjöström
mattias.sjostrom@msb.se

I år finns fyra skopande plan i beredskap. FOTO: GUNNO IVANSSON

Beredskap utökas till fyra plan

Skogsbrandsberedskapen utökas från två till fyra mindre skopande plan de närmaste tre åren.
– Efterfrågan på stöd kommer förmodligen fortsätta att öka de närmsta åren och det behöver vi kunna möta upp, säger Camilla Asp, vikarierande generaldirektör på MSB.

■ Efter skogsbränderna 2018 fick MSB i uppdrag av regeringen att stärka beredskapen. 2019 kom avtal om helikoptrar. Förra året skrevs avtal med Saab AB om två mindre skopande flygplan för brandbekämpning. MSB har nu utlöst en option i avtalet som innebär att beredskapen förstärks med ytterligare två plan 2021-2023.

Flygplanen är av samma typ som de tidigare, Air Tractor AT-802 Fire Boss med en vattenkapacitet på 3 000 liter. De kommer att baseras på Skavsta flygplats, Nyköping, men kan vid behov placeras på andra orter.
– Mindre skopande flygplan är en resurs som många länder i norra Europa i dag saknar och det gör att vi ser behov av ytterligare två flygplan. Det förstärker vår möjlighet att ge ett bra stöd vid olika typer av skogsbränder i hela landet, säger Camilla Asp.
Eftersom mindre skopande flygplan var en ny resurs förra året lades mycket tid på att utveckla förmågan genom bland annat utbildning och övning. Ett arbete som gjordes till-

Flexibelt
”Vi kan vara aktiva på flera platser samtidigt.”

Petronella Norell, MSB

sammans med kommunal räddningstjänst, länsstyrelser och även EU.

– Vi har dragit värdefulla slutsatser inför den här säsongen. Med totalt fyra mindre skopande flygplan skapar vi ännu bättre förutsättningar och en större flexibilitet eftersom vi kan vara aktiva på flera platser samtidigt, säger Petronella Norell, tillförordnad enhetschef för nationella insatser och civilskydd på MSB.

Flygplanen som användes förra året är anslutna till rescEU som är ett extra skyddsnät med EU-gemensamma resurser där EU finansierar merparten av kostnaden och Sverige står som värd för resursen. Det är inte klart om de två nya planerna ska ingå i rescEU, men de kommer ändå bli en gemensam förstärkning i norra Europa.
– För att använda våra resurser på ett effektivt sätt behöver vi samarbeta och hjälpa varandra både inom Norden och EU. Den luftburna resursen kommer att bli en förstärkning inte bara för Sverige utan även för norra Europa. Vi får inte glömma att Sverige fick stort stöd från andra länder under bränderna 2018, säger Petronella Norell.

Pandemin bedöms påverkat it-incidenter

Förra året rapporterades 286 allvarliga it-incidenter in från statliga myndigheter till MSB.

Jämfört med tidigare år har andelen handhavandefel och störningar i driftmiljö, mjuk- eller hårdvara ökat.

■ 252 statliga myndigheter är skyldiga att rapportera in it-incidenter. 2020 var det 93 myndigheter (37 procent) som rapporterade incidenter.

De närmast föregående åren har något fler incidenter rapporterats.

I den analys MSB gjort noteras att pandemin förefaller ha påverkat informations- och cybersäkerheten genom hur och var vi arbetar och även incidentrapporteringen.

– På grund av den omställning som pandemin medfört är det extra viktigt att tänka på grundläggande frågor som informations- och cybersäkerhet, kontinuitetsplanering och sä-

kerhetsskydd, säger Åke Holmgren, avdelningschef för cybersäkerhet och säkra kommunikationer på MSB.

Det konstateras också att komplexa system och miljöer får större konsekvenser vid incidenter.

Handhavandefel är vanligast, står för närmare en fjärdedel av incidenterna. 18 procent (53 stycken) av incidenterna bedömdes som angrepp. Antal inrapporterade angrepp visar en fallande skala.

I 36 procent av de rapporterade incidenterna uppges om-

fattningen av konsekvenserna varit stora eller mycket stora.

Årsrapporterna baseras på de inrapporterade it-incidenter som MSB tar del av samt omvärldsbevakning och övriga inflöden.

– Baserat på den inkomna rapporteringen bedömer MSB att myndigheterna bland annat behöver höja lägstnivån, analysera beroendet till externa leverantörer och se över sin incidenthantering och incidentrapportering, säger Åke Holmgren.

KONSEKVENSER IT-INCIDENTER					
andel anges i procent					
Konsekvenser	2016	2017	2018	2019	2020
begränsad	38	43	50	43	48
stor	21	18	25	28	22
mycket stor	12	19	11	14	14
okänd	9	16	9	10	10
inget svar	20	4	5	5	5

ANTAL RAPPORTERADE IT-INCIDENTER					
Kategori	2016	2017	2018	2019	2020
Angrepp	66	78	73	62	53
Oönskad eller oplanerad störning i kritisk infrastruktur	9	18	59	45	41
Störning i driftmiljö	66	45	47	44	48
Handhavandefel	17	50	42	68	68
Störning i mjukvara eller hårdvara	38	60	38	41	49
Informationsläckage eller -förlust	11	3	21	19	13
Säkerhetsbrist i produkt	2	12	14	13	7
Annan plötslig oförutsedd händelse som lett till skada	0	9	3	2	3
Informationsförvanskning	0	4	0	0	0
Hindrad tillgång till information	5	2	0	2	4
Totalt	214	281	297	296	286

Ökning av it-incidenter hos samhällsviktig verksamhet

Leverantörer av samhällsviktiga tjänster meddelade 88 it-incidenter till MSB under 2020. Det är en ökning jämfört med 2019.

■ Ofta är det systemfel eller handhavandefel som anges ha orsak incidenterna. Många av incidenterna har sitt ursprung hos underleverantörer.

Samhällsviktiga tjänster omfattas av NIS-regleringen (nätverks- och informationssäkerhet) som är ett EU-direktiv och infördes i Sverige 2018. Inci-

dentrappporteringen inleddes i Sverige under mars 2019 och under året rapporterades 55 händelser, ett rapporteringsnitt på 5,5 per månad. 2020 var snittet 7,3, vilket visar en ökning.

NIS-leverantörernas incidentrapportering ger en lägesbild som kan användas för att ta lärdom av incidenter, förebygga risker och stärka hanteringsförmågan.

– NIS-regleringen är ett viktigt verktyg för att höja säkerhetsnivån, kartlägga vilka inci-

denter som sker och belysa de konsekvenser som incidenterna har på samhället, säger Åke Holmgren, avdelningschef för cybersäkerhet och säkra kommunikationer på MSB.

Kategoriseras som samhällsviktiga tjänster gör aktiviteter som är viktiga för att upprätthålla kritisk samhälls- eller ekonomisk verksamhet. Det handlar exempelvis om banker, finansmarknadsinfrastruktur, digital infrastruktur, dricks-vatten, transporter, hälso- och sjukvård, energi.

Nya uppdrag för totalförsvaret

Tre nya regeringsuppdrag kring totalförvarsplaneringen har lagts ut på MSB, Försvarsmakten och bevakningsansvariga myndigheter.

■ – Det är glädjande att regeringen lägger så stor vikt vid utvecklingen av det civila försvaret. Satsningarna är konkreta och kommer att bidra till att förmågehöjande åtgärder vidtas i hela samhället, säger Camilla Asp, tillförordnad generaldirektör på MSB.

De tre uppdragen är: inriktning för en sammanhängande planering för totalförsvaret; anvisningar för det civila försvaret för försvarsbeslutsperioden 2021-2025; uppdrag till MSB att göra en samlad bedömning av förmågan inom det civila försvaret.

■ Inriktning sammanhängande planering för totalförsvaret

MSB och Försvarsmakten ska fortsatt stödja och verka för att bevakningsansvariga myndigheter samt regioner och kommuner stärker sin förmåga att hantera höjd beredskap och ytterst krig. Uppdraget innebär att ta fram planeringantaganden och att fortsatt främja och utveckla en sammanhängande planering tillsammans med berörda myndigheter.

MSB och Försvarsmakten

ska också ta fram en gemensam bedömning av förmågan i totalförsvaret inför nästa försvarsbeslut, vilken ska redovisas senast den 1 september.

– Totalförvarsplanering är ett omfattande och komplext arbete. Det krävs att alla som berörs har förståelse för hur vi ska utvecklas som samhälle och vet vad de själva ska göra i sin egen organisation för att vi ska nå målet. En sammanhängande planering är verktyget som hjälper oss att göra denna utvecklingsresa tillsammans så effektivt som möjligt. Uppdraget går bara att lösa tillsammans med andra berörda myndigheter, säger Camilla Asp.

■ Anvisningar civilt försvar 2021-2025

Regeringen ger inriktning om vilka förmågor som de bevakningsansvariga myndigheterna behöver utveckla. Utgångspunkten är målet för det civila försvaret och det som i övrigt anges i totalförvarspropositionen.

Varje år ska bevakningsansvariga myndigheter senast 1 oktober redovisa genomförda och planerade beredskapsåtgärder. Det ska också lämnas en bedömning av förmågan att bidra till målet för civilt försvar. Redovisningen görs till respektive myndighets departement med kopia till MSB. MSB ska

tillhandahålla metodstöd för arbetet.

– På så vis kommer alla berörda myndigheter att kunna arbeta på ett likvärdigt sätt, en förutsättning för att uppnå målet för det civila försvaret, säger Henrik Moberg, enhetschef för inriktning av beredskapsplanering på MSB.

■ Samlad bedömning av förmågan inom det civila försvaret

En viktig del i att utveckla uppföljningen av det civila försvaret är att samordna och strukturera det arbete som redan genomförs. Regeringen har därför gett MSB i uppdrag att göra en samlad bedömning av förmågan.

I samverkan med övriga berörda aktörer ska beredskapsåtgärder övergripande bedömas och förmågan i totalförsvaret följas upp, med utgångspunkt från givna mål. Bedömningen ska redovisas i februari varje år med start 2022.

– Arbetet kräver en gemensam syn på vilka förmågor som behöver utvecklas och hur förmågebyggandet ska följas upp. En gemensam tidsplan för aktiviteter, möten och spel blir nyckeln till framgång, säger Jim Kronhamn, tillförordnad enhetschef för strategisk analys på MSB.

Insatspersonal till Ekvatorialguinea

Kraftiga explosioner inträffade i staden Bata, Ekvatorialguinea, 7 mars.

Det har rapporterats om närmare 100 döda och 600 skadade.

■ 11 mars reste två experter ur MSB:s insatspersonal och två experter från Finland till Ekvatorialguinea för att stödja landet.

Personalen blir en del av Undacs styrka, FN:s bedömningsstyrka, som ska hjälpa landets myndigheter att bedöma skadornas omfattning och koordinera stöd från omvärlden.

Explosionerna orsakade omfattande skador på många bostäder och även ett nybyggt sjukhus. Det befaras också att fler människor kan finnas kvar under raserade hus.

Experterna från MSB och Finland ansvarar tillsammans för att bygga upp en arbetsplats för Undac-teamet. De har med sig utrustning för att etablera internet-radio- och mobilkommunikation.

MSB:s experter kommer också stödja med administrativa uppgifter och logistikhantering. Uppdraget förväntas pågå de närmaste veckorna.

Tranås är den kommun i landet där både räddningstjänst och ambulans är snabbast till olycksplats.

Siffrorna presenteras i samband med den årliga utgivningen av Öppna jämförelsen som tas fram av SKR och MSB. Siffrorna bygger på insatser från 2019.

Responstiden, tid från när 112-anropet ankom till första resurs är på plats i Tranås är för räddningstjänsten 6,9 minuter. Mediantiden i riket är 11,8 minuter. Ambulansen är på plats efter 10,5 minuter. Mediantiden är 16,3 minuter.

Mer siffror finns på www.tjugofyra7.se

Södra Dalarnas Räddningstjänstförbund

ansvarar för räddningstjänsten inom Avesta, Hedemora, Fagersta och Norbergs kommuner.

Vi söker intresserade till två tjänster:

- Insatsledare
- Instruktor/Utbildningsansvarig

För mer information se vår hemsida

www.sdrf.nu

Välkommen med din ansökan senast 31 mars 2021.

Ny vägledning om totalförsvaret

■ Skapa förståelse för hur processerna för samhällsplanering kan inkludera totalförsvarets intressen.

Det är syftet med en ny vägledning från MSB.

Vägledningen tar upp de breda uppdrag som kommuner och länsstyrelser har för att förebygga olyckor, stärka krisberedskapen och totalförsvaret.

– Vägledning ska också ge stöd för hur planeringsunderlagen för beslut inom samhällsplanering ska kunna kommuniceras, framför allt mellan beredskapssamordnare och samhällsplanerare, säger Anna Nordlander, MSB.

Vägledningen riktar sig i första hand till samhällsplanerare och beredskapssamordnare inom kommuner och länsstyrelser.

Brandchef till Umeåregionens brandförsvaret

Tillsammans skapar vi trygghet och säkerhet i Umeå, Vindeln och Robertsfors.

Söker du ett utmanande jobb och vill bidra till att skapa välfärd och samhällsnytta? Vår brandchef Lars Tapani planerar sin pension och vi söker nu hans efterträdare.

Umeå kommun samarbetar med Vedeas rekrytering och Åsa Holmström, 072-050 52 80. Det går även bra att kontakta stadsdirektör Margaretha Alfredsson, 0705-58 23 80.

Läs mer om tjänsten och ansök senast den 14 april 2021 via www.vedea.se

UMEÅ KOMMUN

www.umea.se/omsorgochhjalp/tryggochsaker/raddningstjanst

Vill du ha en egen tidning?
– så här prenumererar du

Tjugofyra7 är en gratistidning som alla intresserade kan prenumerera på.
Vill du ha en egen tidning hem i brevlådan, eller kanske till jobbet? Skicka då e-post med adressuppgifter till:
redaktionen@tjugofyra7.se

Adressändring

Har du flyttat och behöver adressändra, e-posta då också till:
redaktionen@tjugofyra7.se
Ange då också din gamla adress så vi kan hitta dig i prenumerationsregistret.

Vi söker

Strategisk övningsplanerare
på nationell nivå

inom krisberedskap, civilt försvar och totalförsvar

msb.se/jobb

 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Räddningstjänsten SÖRF

Din trygghet – vårt arbete

SÖRF söker Operativ Chef

Vill du ha ansvaret för att leda och utveckla den operativa verksamheten i sydöstra Skåne?

Läs mer och ansök via vår hemsida www.sorf.se

Annonsera i Tjugofyra7

➔ Ska ni rekrytera personal inom området samhällsskydd och beredskap? Då är Tjugofyra7 rätt tidning att annonsera i.

Nästa nummer:

Nr 50 kommer ut 7 juni.

Annonsbeställning:

förhandsbokning senast 20 maj, tryckfärdig annons senast 27 maj.

Kontakt:

ring eller e-posta redaktionen (se sid 2), i första hand Per Larsson.

FAKTA OM ANNONSERING

Pris:

20 kronor per spaltmillimeter.

Priset multiplicerar du fram enligt följande:

antal spalter x höjd i millimeter x 20 kronor.

Spaltbredder:

1 spalt 42 mm; 2 spalter 88 mm; 3 spalter 135 mm; 4 spalter 181 mm; 5 spalter 227 mm.

Max höjd är 292 mm.

Brandvarnare bör kunna larma hos närboende

BRANDSKYDD

För ungefär 50 år sedan började brandvarnare att komma i ropet i Sverige.

Vi uppmanade varje villaägare att skaffa åtminstone en brandvarnare till sin bostad.

Efter ett tag fanns det möjlighet att koppla samman två brandvarnare genom att förbinda dem via tråd. När den ena startade då startade även den andra.

Snart såg man behovet att också förse lägenheter med brandvarnare så att boende där kunde få ett tidigt larm och sätta sig i säkerhet vid brand.

Under åren har tekniken utvecklats. Brandvarnare kan kommunicera trådlöst inom bostaden. Därigenom larmar samtliga anslutna enheter vid ett larm.

Även villalarm anslutna till larmcentral har utvecklats med brandvarnare, i vissa fall med start av kamera när larmet startar. Larmcentralen ringer till angivna telefonnummer enligt uppgjord lista.

I dag finns även många som bor i eget boende med stöd och hjälp av hemtjänst. Flera har någon form av trygghetslarm där ibland brandvarning ingår. Vid larm kommer en person till bostaden efter larmsignal.

Trots den här utvecklingen omkommer runt 100 personer varje år genom bränder i Sverige. Många gånger är det någon utifrån som ser att det

brinner och larmar, när räddningstjänsten anländer är det ofta för sent för att göra en livräddande insats.

Vad beror det på? Jag misstänker att flera av de som har brandvarnare i sitt boende har svårigheter att själv sätta sig i säkerhet vid larm.

Därför efterlyser jag en brandvarnare som i samband med larm kan kommunicera med en eller flera vidtalade närboende som snabbt kan komma till undsättning för att rädda liv.

Det finns i dag teknik där ett temperaturlarm kan för ses med ett telefonkort där upp till fem telefonnummer kan anslutas och samtliga får larm.

Varför hittar man ingen liknande lösning för brandvarnare?

Jag efterlyser billiga (folk-hems) lösningar som gör att den närmaste hjälpen snabbt kan komma när ett larm gått i en bostad!

Kanske finns det redan en sådan produkt i dag?

Annars är det dags att någon teknikintresserad, kanske MSB, hittar en lösning för att om möjligt minska antalet omkomna i bostadsbränder!

BENGT CARLSSON
TORSBY

Välkommen att tycka till!

■ Alla är lika välkomna att delta i debatten.

Det går bra att skriva under signatur, men vi behöver dina uppgifter för att vid behov kunna ta kontakt. Anonymiteten är grundlagsskyddad och uppgifterna stannar inom redaktionen.

E-post:

redaktionen@tjugofyra7.se

Postadress:

Min Åsikt, Tjugofyra7, 651 81 Karlstad.

Johan Szymanski vill utveckla sin kompetens, därför tänker han läsa till polis parallellt med jobbet som vakthavande brandingenjör.

FOTO: ANNA HÅLLAMS

Vill bli bättre på brott

■ Förra räddningschefen ska läsa till polis

Johan Szymanski visade en fallenhet för det militära när han beodrade JAS-bombning av skogsbranden i Dalarna sommaren 2018. Nu vill han utveckla sin kompetens som brandbefäl – men gör det genom att läsa till polis.

■ – Många gånger när vi har samverkat har jag funderat på om vi kunde ha gjort något mer för att underlätta kommande brottsutredningar – ”de tänker så, varför tänker de så?”. Det handlar om att öka min helhetsförståelse, säger Johan Szymanski till Tjugofyra7. Han är det unga brandbefälet som började som deltidare efter att ha sett Jan Wisén i TV3:s ”Larmet går”, Blev sedan chef i Mora kommun där han inte bara flyttade in styrkan i en toppmodern

brandstation utan också blev rikskänd efter att ha genomfört ett experiment där en JAS-bomb slukade syret vid den stora skogsbranden i Trängslet sommaren 2018. Sedan i höstas är han vakthavande brandingenjör i Storstockholms brandförsvär, vilket innebär utryckningar med särskild chaufför från Johannes brandstation i city. – Insatstiderna är en stor skillnad, här kan man ha fyra-fem stationer på plats inom tio minuter, vilket också är en utmaning eftersom det gäller att nyttja dem på ett effektivt sätt. Johan Szymanski trivs i Stockholm och det större formatet även om skidåkningen i Dalarna saknas honom. Men senare i vår tar han nästa steg på sin färgstarka karri-

ärstege och börjar att läsa till polis vid Linnéuniversitetet i Växjö, vilket Mora Tidning rapporterade först. – Utbildningen är på distans men det är praktiska moment i några veckor då och då. – Arbetsgivaren är medveten om det och jag tror att ledningen tycker att det är bra och något de kan dra nytta av. Bakgrunden till Johan Szymanskis beslut är alltså viljan att öka kunskapen och förståelsen för andra aktörer, men också en samhällsutveckling där han bedömer att räddningstjänsten i större utsträckning kommer att vara kopplad till trygghet, säkerhet och brott som hot och våld. – Det handlar om lagstiftning, arbetssätt och metoder. Alla räddningstjänster har redan i dag en skyldighet att ut-

reda olyckor i efterhand, men vilken kunskap och förståelse finns det? Jag ser ett behov av att utveckla den juridiska kunskapen. Det finns tidigare poliser som jobbar som räddningschefer och minst en aktiv polis som tidigare varit brandingenjör, men någon som kompletterar brandingenjörsjobbet med en polisexamen känner Johan Szymanski inte till. Och helt vill han inte utesluta att intresset för rättsväsendet tar över när han väl har börjat plugga och att vi kan möta honom i en radiobil i framtiden. – Man ska inte utesluta något. Jag vill läsa hela utbildningen och ta polisexamen, vad det kommer att leda till får vi se men grundtanken är att bredda mig som brandbefäl, säger den blivande polisaspiranten.

■ **Rekommenderar du fler att göra som du?** – Det vet jag inte än men jag tycker alltid att man ska vara nyfiken på att lära sig nya saker. Du inspirerades av ”Larmet går” och ligger bakom en ny brand-podd – är det i TV vi kommer att se dig i framtiden? – Nej, det tror jag absolut inte, jag blir nog kvar i någon form av offentlig förvaltning. JOHAN WANGSTRÖM

FAKTA
Namn: Johan Szymanski
Ålder: 35 år
Bor: Nacka
Jobbar: skift som vakthavande brandingenjör vid Johannes brandstation i Stockholm
Fritid: skidåkning, löpning, och gruppträning som crossfit
Favoritpolis: Det är nog Martin Beck i Peter Habers version. Han är skicklig – lugn och saklig men ändå framåt.